49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1194 Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍ 19/1 ՅՈՒՆԻՍ 1905 27 ԲԷՊԻԵՎ ԷՎՎԷԼ 1325 – 19 ՄԱՅՍ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պողը Ագի Ճատէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

# Մանկական Էֆքեար

## ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيه يوى وسياسى غزيدر
صاحب امتيازى : اوهانس فريد
ادارهخانهسى بابعالى جادهسنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԱՆՈՒՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

| | Տարեկան | Վեցամեայ |
|---|---|---|
| Պոլսոյ համար | 80 ղր. | 50 ղր. |
| Դաւառներու համար | 108 » | 60 » |
| Արտասահմանի համար | 25 ֆր. | 18 ֆր. |

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

## ԾՈՒԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Ըսինք թէ Կրթական Ծրագիրը հակցուած չէ պէտք եղածին պէս, այդ բանին իբր ապացոյց մէջ բերինք անոր երեք կերպ գործածութիւնը։

Ըսինք նաեւ թէ այդ սիալ հակացութեան արդիւնքն է ուսուցչաց լիաթոչակ չվարձատրուիլը, և ուսուցչաց թիւին սահմանափակուիլը անդրաժեշտ նկատեցինք, ներկայացնելով պիտանի ցուցակ մը։

Եւ արդէն մեր յօդուածին նիւթը երեք սկզբունքներու վրայ ձեւած էինք. որոնք են կրթական ծրագրին գործադրութեան ձեւը, եղանակը և միջոցը։ Այս երեք սկզբունքները կը յանգին երկուքի, եղանակին և ձեւին, ուրկէ արդէն ինքնին կ'արդիւնաւորի միջոցը, այսինքն դրամը։ Ծրագրի գործադրութեան ձեւը կը կայանայ Ծրագրին պահանջումին համապատասխան բաժանման մէջ, որով իւրաքանչիւր նախակրթարան պէտք է ունենայ 5 դասարան, երկուքը մանկապարտէզ և երեքը նախակրթարանի դասընթացքները՝ ասոնցմէ իւրաքանչիւրը երկու տարուան չրջանով։ Այս երեք դասընթացքները անպատճառ ունենալ ուզող վարժարանները, անպատճառ պարտին իբր ամսական ծախք տրամադրելի ունենալ էն մեծագոյն գումարը, 6000 ղրշ. բազմաթիւ աշակերտ ունեցող վարժարաններու համար, և առնուազն 5000 ղրշ. համեմատաբար քիչ աշակերտ ունեցող վարժարաններու համար։ Այս պիտանէն այն վարժարաններու համար է ուր մանչերու և աղջկանց վարժարանները զատուած են։ Իսկ այն վարժարանները որոնց մէջ մանչ աղջիկ միասին դաս կ'առնեն և երեք դասընթացք միասին պահել կը փափաքին՝ առնուազն 2500 ղրշ. և առ առաւելն 3000 ղրշ. պարտին տրամադրելի ընել։ Եւ երբ վարժարան մը չունի հարկ եղած հասոյթը որով կարենայ նախակրթարանին երեք դասընթացքներն ալ պահել, կրնայ չնչել բարձրագոյնը, չնչելով հետեւաբար միասին՝ նոյն դասարանին յատկացուած դրամական գումարը և այսպէս շարունակաբար միւս դասընթացքներուն համար։ Այս բաժանումը սակայն՝ պատճառ չէ որ Թաղական խորհուրդներէն ալ վճարումներ պիտի պահանջեն օգնութեան մնացուկին համար, որոնք կրթական տեսչի համար իսկ դժուարակիրով վճարեցին կամ ճիշդը ըսելով բնաւ չվճարեցին իրենց բաժինը։ Նոյնը պիտի չըլլայ արդեօք օգնութեան մնացուկին համար։ Հետեւաբար Ուսումնական Խորհուրդը թող չպարծենայ որ այս միջոցով ուսուցչայ ապագան ապահոված կ'ըլլայ. իմ կարծիքով այդ կարծեցեալ ապահովութիւնը պիտի ստիպէ ուսուցիչները որ Ղալաթիոյ խորհրդարանը երթան, ժամերով ճիտերին ծռեն և արդահատանք հրաւիրող ակնարկով՝ անդամներուն կարդալ դուրս երթալուն սպասեն, ասոնցմէ մին համոզելու աղաչելով պաշտպանելով, որպէս զի իրենց գործը քալեցնեն և իրենց ընտանիքը ապրեցնելու համար պէտք եղած գումարը տան։ և ատոր ալ յաջողելու համար հարիւր անգամ պիտի երթան դան։

Այս կերպ ապահովութիւն մը մուրակցանութիւն չէ։

Այս ապագայ թշուառութեան դարման միակ միջոց կայ. փոխանակ Ծրագրին գործադրութեան ներկայ ուղղութիւնը պատրաստուած թշուառ ուսուցիչներուն օգնութիւն հայթայթելու և կամ դրամ ծախսելու, պէտք է թշուառութիւնը չպատրաստելու դրամ ծախսել։ Ներկան ապահովելու է ապագային համար. այսինքն հիւանդութեան դեղ պատրաստելու տեղ, հիւանդութեան տեղի չտալու աշխատելու է։

* * *

Ազգ. Նախակրթարանները բացուած են առնմային դասախօսութեան համար, որոնք կը նախապատրաստեն աշակերտը մտնելու աւելի բարձրագոյն վարժարաններ։ Այս երկրորդը անոնց համար է որոնք աւելի բարձր ուսում առնելու հետամուտ ըլլալ կը փափաքին և այդ բանին կարողութիւնն ալ կը ներէ։

Ծրագիրը նախակրթութեան որոշ ազդութիւն մը տուած է և անկէ դուրս արտաքսած է բարձր. նախակրթարաններ բանալ զանազան թաղերու մէջ, որոնք պիտի կրնան ի հարկին դրամատուներու գրագիրներ պատրաստել, և իրաւմամբ. մենք կը պահանջենք սակայն որ 13 տարեկան աղայ մը ահագին հաստատութեան մը եւեմուտքը վարելու, և վաճառականական բարդ իրաւիներ և գրութիւններ խմբագրելու կարող ըլլայ։ Նախակրթութիւնը բարձրագոյն ուսմանց նախապատրաստութենէն դուրս արհեստաւորներ պատրաստելու ինքնագործութեան նախատարրերը կ'առնդէ։

Անցնինք կրթական ծրագրին պահանջած դասաւանդութեանց նիւթերուն և եղանակին գործադրութեանը։ Բայէք Տարրական նախակրթարանի Ծրագրին ֆիզիքական դասախարակութիւն կոչուած մասը։ Ծրագիրը պարտաւորիչ կը նկատէ մարմնամարզը նամանդ։ Ինչ որ է սակայն քանի որ անոնց հետ ամառնամարտ մտադիր չենք, կիներուն ազդեցութիւնն ալ այնչափ ծանր բան մը չկրնար ըլլալ մեզի համար։ Հիմա խոհեմութիւնը կը պահանջէ որ հպատակինք իրենց, քանի որ անոնց ձեռքը կը գտնուինք։

Փոքրիկ Պէռթէլ դեռ չէր կրցած փարատել վայրենիներէն զգացած երկիւղը և հեռուէն հեռու միայն կը համարձակէր աչքերը անոնց յառելու։ Բնիկները սակայն այր և կին փոքրիկ աղեկով կը հեռաքրքրուէին ու անոր մօտենալով զգուանքներ կը շռայլէին։ Վայրենիներէն պատանի մը աւելի հաճոյատարութիւն ցուցնելու համար Պէռթէլի, կապիկի դիւրաշարժութեամբ ծառի մը վրայ շուլուեցաւ ու կանանչ շիւղերով ազեղ մը չինելով՝ մէկ քանի նետեր ալ յարմարցուց ու Պէռթէլի ներկայից որ խաղայ անով։

Բարեկամական այս արտայայտութիւնը խոր ապաւորութիւն բրաւ ամբողջ կարաւանին վրայ, և Պէռթէլ երկիւղը փարատած՝ ակամայ փոքրիկ վայրենիին հետ նշանացի խօսակցիլ։ Մտերմութիւնը այս թեմէն մինչդեռ ծայր առաւ։ Մաքս Բանֆէթ քիչ մը թէյ խակրթարանի բոլոր աշակերտաց, մինչդեռ այսօր մարմնամարզը կը կատարեն միայն և միայն մանկապարտէզի աղայք։ Ծրագիրը կը պահանջէ որ երկու տեսակ իրենց առանձին և յարմար մարզանքները ունենան. կը հարցնեմ. Ուսումն. Խորհուրդը գիտէ՞ թէ այդ ճիւղը մանուան դասապարտուած է իր վարած վարժարաններուն մէջ, եթէ գիտէ ինչո՞ւ հետամուտ չըլլար անոր գործադրութեան. եթէ գործիքներով մարմնամարզ ընել կարելի չէ, գոնէ առանց գործիքի հարկ եղած առողջապահական չարժումները ինչո՞ւ չըլլան. և երբ Ծրագրին այդ պահանջումը իր գոհացումը չի գտներ, իրաւունք չունինք ըսելու թէ մենք Ծրագիրը չենք գործադրած։

Կրթական Ծրագիրը կը պահանջէ «Ձեռաց աշխատակութիւնը զարգացնելու ծառայող ձեռական վարժութիւններ» ընել տալ։

Կը հարցնեմ. այս պահանջումը իր գոհացումը գտած է Պոլսոյ բոլոր վարժարաններու մէջ ալ։ Ձեռական վարժութիւնները արհեստի նախապատրաստութիւններ չեն միթէ։ Կ'ուզենք մենք գործնական ուսում կը պահանջենք, առանց գիտնալու թէ Ծրագիրը արդէն չսահմանց այդ պահանջումը ըրած է, այլ միայն գործադրելու ելնողներ անոր մէջ թերացած են. և կ'ըսենք թէ Ծրագիրը թերի է. որուն են յանցանքը Ծրագրին թէ զայն գործադրողներուն։

Աղջկանց բաժնին համար սահմանուած ծրագիրն ալ որ շատ աւելի կարեւոր է կը գործադրուի արդեօք։

Խնդրեմ ըսէք, վարժարաններու մէջ աղջիկները գուլպայակերպ հիւսք կ'ընեն, գուլպայ կը հիւսեն, գիտեն կոճակի ծակ չինել, կարկատք ընել և շատ մը բաներ զորս Ծրագիրը կը պահանջէ. սակայն վարժարան թող բանայ ծրագիրը և կարդայ ձեռական աշխատութեանց այդ մասը՝ և հարցնէ ինքը իրեն թէ այս ինչ ձեռագործի նիւթը դաս կը տրուի մեր վարժարաններուն մէջ. այն սանն պիտի տեսնէ թէ երբ մենք մինչեւ հիմա Ծրագիրը գործադրելու մէջ թերացած ենք. ունեցանք Ծրագրին այդ ճիւղին համար մասնաւոր հսկող մը որ գօնթրոլի ենթարկէ անոր գործադրութիւնը։

Անցնինք Ծրագրին խմացական դասախարակութեանը բաժնէն, հայրէնի ճիւղին. սակայն վարժարանի աշակերտներ արդեօք ամէն օր հայրէնի լեզուն դաս կ'առնեն. անշուշտ ոչ, և ատոր իբր պատճառ մէջ պիտի բերեն դասի նիւթերու առատութիւնը. շատ լաւ։ Ո՞վ կ'ըսէ որ տարբ. և միջին դասընթացքներու համար առանձին դասաժամեր սահմանուին բնական գիտութեանց. սանդ կրնան հայրէնի լեզուին հետ իրաբիտական դասեր անուանով աւանդուիլ։ Ծրագիրը իրաւ է թէ առանձին տիւնակ բացած է բնական գիտութեանց համար, բայց անիկա ուսուցչին ընելիքը որոշած է յիշեալ դասընթացքներուն չրջաններուն համար, և բնաւ արգելք մը չդներ որ անոնք հայրէնի լեզուի դասերուն հետ աւանդուին։ Ակէ զատ, Ծրագիրը անպատճառ պարտաւորուած չէ որ օրուան դասաժամերը վեց ըլլան անպատճառ 60 վայրկեանով, կարելի է զանոնք վերածել եօթնի և նոյն իսկ ութնի 50 և 45 վայրկեան տալով իւրաքանչիւր դասաժամին. գոնէ այս միջոցը կարելի է ի գործ դնել տարբ. և միջին դասընթացքներու համար. արդէն վարժարաններէն ոմանք այդ բաժանումը ընդունած են և կը գործադրեն լաւագոյն արդիւնքներով։

Հոս հարկ կ'ըլլայ դարձեալ հարցնել թէ տեղեկութիւն ունի Պատ. Ուսումն. Խորհուրդը դասաժամերու այդ տարբերականութեանը մասին ալ։

Հայերէն լեզուի դասաւանդութեան վրայ խօսած տեղերս կարելի չէ նախապատրաստել այն կարծիքը թէ բարձրագոյն կարգերու համար անհրաժեշտ է որ հայերէնի մասնագէտներ, այցելու, դասախօսեն. չենք բսեր որ չդասախօսեն, բայց անպատճառ և անհրաժեշտ չենք նկատեր այդ բանը, քանի որ այսօր միայնութիւններու յանձնուած է նոյն պաշտօնը տեղ տեղ, օրինակի համար Բերայի վարժարանին մէջ աղջկանց կողմը, և շատ լաւ կերպով։

Բայց ինչդիր է թէ ինչո՞ւ Ուսումն. Խորհուրդը այդ իրողութեան դիտողութիւն չըներ։ Պարզեմ պատճառը։ Լոյսեան վարժարանին աղջկանց բաժնին մէջ բարձրագոյն նախակրթարանի երկու տարիներուն Ուսումն. Խորհրդոյ անդամ մը կը դասախօսէ, հետեւաբար իր ժամերը ծախած է, այլ եւս հոգ չէ։ Բայց եթէ բարձրագոյն նախակրթարանի այդ երկու դասարանները չըլլային, այն ատեն պիտի ըսէին. «Կարելի է որ նախակրթարանին բարձրագոյն դասընթացքին ոչ-մասնագէտ ուսուցիչներ դասախօսեն. այդ կերպով կանոնաւոր չրջանաւարտներ կարելի չէ հասցնել»։ Բայց հիմա կարելի է կանոնաւոր չրջանաւարտներ հասցնել, քանի որ, ինչպէս ըսինք, մասնագէտն իր ժամերը բարձրագոյն նախակրթարանին արդէն ծախած է։

Ինչպէս կը տեսնուի ըսուածներէն, մենք մարդը գործին չենք յարմարցներ, այլ գործը մարդուն և անոր ժամանակներուն։

Հոս դարձեալ անհրաժեշտ կը նկատեմ ըսելու թէ Կրթական Ծրագրին գործադրման արգելք եղողները ոչ թէ այցելուներն են, այլ այն այցելու Ուսումն. Խորհրդոյ անդամները և ա՛յն այցելու ուսուցիչները որոնք բացարձակապէս միայն և միայն մեր նախակրթարաններուն մէջ և մեր Ազգ. վարժարաններուն մէջ այցելարար կը դասախօսեն և մեր Ազգ. վարժարաններէն դուրս ո՛և է պաշտօն չունին որ զիրենք ապրեցնէ. մինչդեռ օտար վարժարաններու մէջ եւս դասախօսող այցելու ուսուցիչներ և Ուսումն. Խորհրդոյ անդամներ չէղոք վիճակ մը ունին և պարտաճանաչ են և միայն գործին յարմարցուցած են ինքզինքին, և վախ չունին որ իրենց անձնական շահուն վնաս մը կը բերեն։

Բայց դեռ ըսելիքներս չամբողջացուցի։

Մ. ՍՈՒՐԵԱՆ

Ծ. ԽՄԲ.—Ուսումն. Խորհուրդը իր վաղուան նստին հրաւիրած է ծանօթ ուսուցիչ Միաքէ Էֆ. Մորեանը, բացատրութիւն ստանալու համար անոր Թերթիս մէջ հրատարակած Մուռ Ճամբայ վերնագրով կրթական յօդուածներու շարքին նկատմամբ։ Յարգելի յօդուածագիրը վաղը պիտի ներկայանայ նոյն Խորհուրդին, ուր բերանացի պիտի պաշտպանէ իր ստանձնած կրթական դասը, զոր այնչափ ճեռնհասօրէն պարզեց իր այս յօդուածներով։

## ՕՍՄ. ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՒԱՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻՆ ՁԵՒԸ

Օսմ. Ծովային Առեւտրական օրէնքը սոյն պայմանագրութեանց մէջ եօթը կէտերու յիշատակութիւնը անհրաժեշտ կը սեպէ։

1. Նաւին անունը, տարողութիւնը և հպատակութիւնը. — Սոյն յիշատակութիւնը նաւին իսկութիւնը (identité) հաստատելու համար չատ կարեւոր է, որովհետեւ վաճառը նաւին տակնուտութեան և չինութեան պայմաններուն համեմատ փոփոխական է մէկ։

Պայմանագրութեան սոյն կրկնակ յիշատակութիւնը արդիւք կ'ըլլայ վարձողին՝ նաւը փոխելուն և վաճառելուն կը նեղչնչէ վարձակալին՝ իր ապրանքին անվնաս փոխադրութեանը մասին։ Եթէ վարձողը նաւը փոխելու ըլլայ վարձակալին ամէն պարագաներէ և մինչեւ իսկ հարկեցուցիչ պարագաներէ առաջ գալիք վնասները հատուցանելու պարտական կ'ըլլայ։

Տարողութեան յիշատակութիւնը, նաւին իսկութիւնը հաստատել դաս, կը ճշտէ նաւ ա՛ր քան ապրանք կարելի նաւ փոխադրելու վիճակը. տարողութեան հաշուով որոշեալ վարձքին և վերջապէս յաւելուածական կայմամի (surestarie) և կրկին յաւելուածական կայմամի (contre surestarie) միջոցին վճարուելիք տուգանքին և մեսաուց քանակութիւնը։

Այս երրեակ յիշատակութիւններէն զուրկ պայմանագրութիւն մը չնչեալ կը համարուի։

2. Նաւապետին անունը եւ մականունը. — Ճամբորդութեան յաջող և անվտանգ կատարումը յանձն նաւապետին կարողութիւնէն և յատկութիւններէն կախում ունի. հետեւաբար վարձակալը անոր անունը դիտնալու մէջ մեծ շահ կրնայ ունենալ։ Բայց անոր փոփոխութիւնը պայմանագրութեան օրինաւորութեան վրայ ո՛և է ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ, որովհետեւ զայն հրամարեցնելու կամ իր պաշտօնին մէջ պահելու իրաւունքը նաւը վարձողին կը պատկանի միայն։ Սակայն եթէ պայմանագրութեան մէջ նաւապետին փոփոխումը արդիւք բացայայտ տրամադրութիւն մը գտնուի, փոփոխումը պայմանագրութեան ջնջման տեղի կուտայ. որովհետեւ այս պարագային մէջ վարձակալը նաւին տակնուտնէն առնի նաւապետին յատկութեանց և կարողութեան վրայ վստահելով պայմանագրութիւն մը կրնայ ինքնաբերաբար ըլլալ։

3. Վարձակալին ու վարձողին անունն ու մականունը. — Առանց պայմանագրողներու պայմանագրութեան մը դոյութիւնը երեւակայել անկարելի է. հետեւաբար պայմանագրութեան մէջ պայմանագրողներուն խօսութիւնը և անոնց այս մասին ունեցած հաճութիւնը յիշատակուած պէտք է ըլլայ։ Հակառակ պարագային պայմանագրութիւնը առ ոչինչ կը համարուի։

4. Բեռցնելու եւ պարպելու տեղը եւ պայմանաժամը.— Ապրանք բեռցնելու և պարպելու տեղերը հարկ է որոշեալ ըլլան, որովհետեւ սէպ պայմանագրութեան կնքուած և ապրանքի բեռցուած տեղերը տարբեր կ'ըլլան։ Նաեւ պայմանագրութիւնը մէկէ աւելի տեղերէ ապրանք բեռցնելով մէկէ աւելի նաւատանդիսաններ պարպելու տրամադրութիւններ կրնայ պարունակել. օրինակի համար, ապրանքին մասամբ Պոլսէն և մասամբ ալ Ռոսսթոյէն բեռցուելու և մէկ մասը Իզմիր մնացեալը Մարսիլիա պարպելու համար, Սկանդիկի մէջ պայմանագրութիւն մը կրնայ կնքուիլ։ Ապրանք բեռցնելու և պարպելու յատուկ պայմանաժամին կամ (jours de planche) կամ (jours d'estarie) կ'ըսուի։ Այս կայմամը պայմանագրութեան մէջ պէտք է որոշուած ըլլայ, հակառակ պարագային կը տրամադրէ կամ ա[illegible] զական սովորութեանց դիմել և կ[illegible] եթէ այդ մասին սովորութիւն մը չկ[illegible] բեռցնելու և պարպելու օրէն սկսե[illegible] տան և հինգ օր հաշուել։ Պաշտօնապա[illegible] ճանչցուած դպրարի և տօնի օրե[illegible] սոյն հաշուէն դուրս են։

Վերոյիշեալ կայմամին վրայ [illegible] ելեցուելիք միջոցին յաւելուածակ[illegible] կայմամ (surestarie) կ'ըսուի, որ[illegible] համար ընդհանրապէս յապաղումի տե[illegible] տուողը հակառակ կողմին որոշ տ[illegible] գանք մը կը վճարէ։

Արդ, ենթադրենք որ նաւապ[illegible] բատ պայմանագրութեան ապրան[illegible] բեռցնելու համար վարձակալին 15 [illegible] կայմամի և 5 օր ալ յաւելուածակ[illegible] կայմամի միջոց տայ ու յաւելուածա[illegible] կան կայմամին ամէն մէկ օրու[illegible] համար հաշարական դրուշի տուգա[illegible] մը դնէ։ Առաջին 15 օրուան լրան[illegible] էն առաջ, վարձակալէն ո՛և է տ[illegible] գանք պահանջելու իրաւունք չունի[illegible] տիպրուած է վերջին 5 օրուան յաւ[illegible] ուածական կայմամին ալ սպասել, [illegible] ատոր համար միմիայն օրական հաշ[illegible] բական դրուշ տուգանք կրնայ պ[illegible] հանջել։ Երբ առանց բեռը ամբողջ[illegible] ցընելու սոյն 5 օրուան յաւելուածա[illegible] կան կայմամին ալ լրանայ, նաւ[illegible] պիտի պարպուի կամ մասամբ բեռցու[illegible] ճանայ եղելու և առ այս որոշ[illegible] նաւավարձքն ու տուգանքը ամբ[illegible] ջապէս պահանջելու իրաւունք կ'[illegible] նենայ։ Եթէ նաւապետը այս քա[illegible] օրուան լրանալէն վերջ բեռցնողին թ[illegible] խանձանքով իր մեկնումը քանի մը [illegible] եւս յետաձգելու համակերպի, [illegible] կրկին յաւելուածական կայմամ[illegible] (contre surestarie) համար նախորդ[illegible] աւելի քանակութեամբ տուգանք պ[illegible] հանջելու իրաւունք կը սատնայ։ Եթ[illegible] պայմանագրութիւնը ապրանքին մ[illegible] սամբ և զատ դատ նաւանգիստնե[illegible] բեռցնելու կամ պարպելու տրամադրո[illegible] թիւնը պարունակէ, նաւին մէկ նաւ[illegible] հանգիստէն միւսը ճամբորդութեան [illegible] ջոցը կայմամերու միջոցէն դուրս [illegible]

5. Նաւավարձքին քանակութիւնը. Նաւավարձքը (fret ou nolis *) նաւ[illegible] ամբողջութեան կամ որոշեալ մէկ մ[illegible] սին համար ամբողջ ճամբորդութեան կամ տնականի հաշուով, թօնէլաթ[illegible] քիլոյի և կենդանիի վրայ և միան[illegible] զոյն (à forfait) ու հաւաքական [illegible] cueillette) բեռցնելու պայմանով կրն[illegible] որոշուիլ։

Ամբողջի հաշուով վարձուած նաւ[illegible] ուն վարձքին քանակը թուականը թէ մասնաւորապէս որոշուած ըլ[illegible] նաւին ճամբայ եղած օրէն կը հաշուու[illegible]

Եթէ նաւավարձքին վճարելու եղ[illegible] նակը և ժամանակը պայմանագրութե[illegible] մէջ որոշուած չըլլայ, ճամբորդութե[illegible] լրանալէն վերջ վճարելի կ'ըլլայ։

Միանգամայնի նաւավարձքը բեռցու[illegible] լիք ապրանքին ծանրութիւնը, ծաւ[illegible] լը և քանակութիւնը առանց հաշ[illegible] առնելու en bloc փոխադրութեան հ[illegible] մար որոշուած վարձքին գումարն [illegible] իսկ թօնէլաթոյի, քիլոյի կամ կենդ[illegible] նարի հաշուով նաւավարձքը՝ բեռցու[illegible] լիք ապրանքին ծանրութիւնը, ծաւ[illegible] և քանակութիւնը հաշուի առնելը [illegible] իւրաքանչիւր թօնէլաթոյի, քիլոյի կ[illegible] կենդանիի համար որոշեալ վարձք[illegible] գումարն է։

Թօնէլաթն մօտաւորապէս 13 մ[illegible] խորանարդ է և կշռի հաշուով 979 [illegible] լ. է։

(*). Fret՝ Ատլանտեան ովկիանո[illegible] նաւանգիստներուն մէջ և nolis Մ[illegible] ջերկրականի նաւանգիստներուն [illegible] գործածելի են։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՅՆԸ Թիւ 81

## ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

# ԴԷՊԻ ԲԵԻԼԵՌ

## ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

ՎԱՅՐԵՆԻՆԵՐՆ ՈՒ ԵՐԿՐԱԿՈՑԶՆԵՐԸ

Մաքս Բանֆէթ Հանրի Մօնթէրը հետեւ առած՝ կրկին վերադարձաւ և երկուքը մէկէն անհետացան ծառերուն մէջէն։ Հինգ վայրկեան վերջ հետզհետէ անտառէն դուրս ելան տարօրինակ դէմքով վայրենիներ, որոնք փոկի մորթեր առած էին իրենց վրայ իբր հագուստ։ Ասոնք կը սուլէին, խառնիճաղանճ ձայներ կը հանէին, աջ ու ձախ կը տատանէին և նշանացի բաներ մը հաղորդել կ'ուզէին։ Իսկ Մաքս Բանֆէթ մէկ ձեռքովը ընկերակիցները կը ցուցնէր վայրենիներուն ու միւս ձեռքովն ալ անոթի ըլլալը հասկցնելով անոնց կը խնդրէր որ ընկերներուն ալ ուտելիք տան։ Ուղեւորները այս տեսարանին առջեւ պահ մը մոռցան վտանգը ու ոմանք նոյն իսկ ծիծաղիլ սկսան։ Մաքս Բանֆէթ սակայն ամենայն լրջութեամբ առաջ կը վարէր իր պաշտօնը, որպէս թէ պատգամաւորութեան մը ներկայացուցիչը ըլլար երեւելի անձնաւորութեան մը մօտ։ Ընտանեկան այս ցոյցերը հետզհետէ կը սրտապնդէին ուղեւորները և Պէրթէլ որ Տանիէլ ժագսընի քով կեցած՝ կը դողդողար ծառի մը եռին, հիմա կամաց կամաց սիրտ առած՝ մանկական հետաքրքրութեամբ կը զիտէր վայրենիներն ու պահ մը ասոկէ ետք, անոնց մօտենալու և նեռերը մօտէն քննելու տենչ կ'զգար։

Բնիկները պահ մը ուշադիր կերպով դիտցին կարաւանին մարդոց ընթացքը. ուր իրենց վնասակար հանգամանք մը չնշմարելով՝ մօտեցան անոնց և իրենց լեզուաւ սկսան քաներ մը հարցընել. Մաքս Բանֆէթ առանց իր ձեւերը փոխելու Բօլ Մարկիսթոյի դառնալով,

—Հիմա վտանգը անհետացաւ, ըսաւ, այս վայրենիները խիստ հիւրասէր և բարեբարոյ մարդիկ են, մինակ կիները ագեղ են և երիկ մարդոց կը նմանին։ Ինչ որ է սակայն քանի որ անոնց հետ ամառնամարտ մտադիր չենք, կիներուն ագեղութիւնն ալ այնչափ ծանր բան մը չկրնար ըլլալ մեզի համար։ Հիմա խոհեմութիւնը կը պահանջէ որ հպատակինք իրենց, քանի որ անոնց ձեռքը կը գտնուինք։

Փոքրիկ Պէռթէլ դեռ չէր կրցած փարատել վայրենիներէն զգացած երկիւղը և հեռուէն հեռու միայն կը համարձակէր աչքերը անոնց յառելու։ Բնիկները սակայն այր և կին փոքրիկ աղեկով կը հեռաքրքրուէին ու անոր մօտենալով զգուանքներ կը շռայլէին։ Վայրենիներէն պատանի մը աւելի հաճոյատարութիւն ցուցնելու համար Պէռթէլի, կապիկի դիւրաշարժութեամբ ծառի մը վրայ շուլուեցաւ ու կանանչ շիւղերով ազեղ մը չինելով՝ մէկ քանի նետեր ալ յարմարցուց ու Պէռթէլի ներկայից որ խաղայ անով։

Բարեկամական այս արտայայտութիւնը խոր ապաւորութիւն բրաւ ամբողջ կարաւանին վրայ, և Պէռթէլ երկիւղը փարատած՝ ակամայ փոքրիկ վայրենիին հետ նշանացի խօսակցիլ։ Մտերմութիւնը այս թեմէն մինչդեռ ծայր առաւ։ Մաքս Բանֆէթ քիչ մը թէյ հաստանք որ գիւղակ մը էր. բայց պէտք է գիւղ անուանը տալ անոր։ որովհետեւ ուրիշ բան կարելի չէ ըսել։ Գիւղ է թէեւ, բայց տուն չկայ, հիւղակ չկայ, բնակարան չկայ, ամէնքն ալ ծառի խոռոչներու մէջ կը բնակին։ Ծառ բսելով սանկ ծառեր չկարծէք սակայն, անոնցմէ իւրաքանչիւրը չորս մարդ չկրնար դրկիլ. ո՛վ գիտէ քանի՞ հարիւր տարուան ծառեր են։ Անոնց բնակոճղերը փորեր և որջեր չուներ են ու այնպէս միայն կրցեր են կազմել գիւղակը։ Ակ, անգամ մը տեսնայիք, ինչ տարօրինակ բնակարաններ են այս խոռոչները։ Եւ սակայն չեմ գիտեր ինչո՞ւ չատ հաճելի թուեցան ինձ առանձ, որոնց մէջ բնիկները ամէն բան պատրաստած են։ Կենդանիներու մորթէ անկողին, հողէ բարձ և փայտէ դգալ ունին։ Չեմ կարծեր որ այս մարդիկը խիստ վայրենի ըլլան։ Կիները թէեւ անմարդաբելի կերպով ագեղ, սակայն հոգի կուտան իրենց զաւկներուն վրայ. քաղաքակիրթ մայրերէ աւելի գորով ունին իրենց ազգ նպատաւելի զաւակ ունին իրենց ազգ նպատաւելի զաւակ ունին։ Երիկ մարդ կեցիկ մարդ փոկի մորթէ լաթեր կը հագուին, ակէ ուրիշ հագուստ չունին. կիները իրենց ականջը տեսակ մը օղ անցուցած է որոնք բաւական վայելուչ ներդաշնակութիւն մը կը կազմեն, անոնց գլխու զարդերուն հետ։ Ակէ կը հեռացընեմ թէ մինակ Բարիզուհիները չեն որ հրապուրիչ երեւնալու տենչ ունին, ամէն կին նոյն իսկ այս վայրենուհիներն ալ գեղեցիկ երեւնալու բնական զգացումը ունին իրենց մէջ։ Երբ գիւղ հասանք, ամբողջ բնակչութիւնը դիմաւորեց զմեզ։ Տարօրինակ մը կը նկատէին մեր երկուքս ալ ու հետաքրքիր աչքերով դիտուեցաք, իրարու հետ կարծիք կը փոխանակէին մեր վրայ։ Ակ եթէ ասոնց զուն հասկնայի. բայց անկարելի մարդ եթէ տարիներով ալ ապրի անոնց մէջ, անկարելի է որ սովրի այս լեզուն։ Ի՞նչ աղմկալից ու որոտագոչ լեզու, զայն արտասանելու համար մարդ նաեւ լեզու մը ունենալու է մարդերը անոնք խօսակցէին ինձ այնպէս թուէր թէ չաքաղներու վէճակ մը պատչաար։

(Շարունակելի)

Հաւաքականի նաւավարձքը թօնէ-թոյի, քիլոյի կամ կենդնիարի հաշ-ով կ'որոշուի։

Հաւաքական նաւավարձութիւն (Affrètement à cueillette) կ'ըսուի այն նաւավարձութեան որով վարձողը ո-րեւայ ժամանակամիջոցի մէջ իր նա-ւն բեռը ամբողջացնելու համար պէտք եղած վարձակարները գտնելու և այդ ամանակամիջոցին մէջ եթէ իր նա-ւն բեռը երեք չորրորդ համեմատու-թիւն մը կազմէ, ճամբայ ելնելու պար-տական կ'ըլլայ։

6. Նաւին ամբողջութեան կամ ո-րեւէայ մէկ մասին վարձուած ըլլալը։ Եթէ պայմանագրութեան մէջ այս տին յիշատակութիւն մը ըլլայ և այնպէս ալ ամբողջը իրենց մէջ չյարմա-ցան, դատարանը պարագային համե-մատ կրնայ լուծել խնդիրը։

7. Ապրանքին բեռցուելուն եւ արտաբեռնուելուն առթիւ վճարուելիք տու-գանքին որոշ քանակութիւնը։— Այս յատակութիւնը յաւելուածական և ոչին յաւելուածական պայմանաժա-մերու համար յարաղողին վճարելիք ուղղանքին յատուկ է։

Եթէ այս մասին պայմանագրութեան մէջ ոչ ոք յիշատակութիւն չկայ, նմա-նապէս դատարանին կը մնայ պարա-գաներու համեմատ որոշել անոր քա-նակութիւնը։

Առնցմէ զատ պայմանագրողները ունեն պայմանագրութեան մէջ հանրա-գին ապահովութեան, տեղային օրինաց բարքերու վնասակար չեղած ամէն պայմաններ կրնան դնել։

Թ. ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ
(Փաստաբան)

Ռօսօպրօ

# ԱՐՏԱՔԻՆ

## ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

### Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑ ՐՕԺՏԷՍԹՎԷՆՍՔԻԷՆ ԱՒԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔ ՆԱԻԱՄԱՐՏԻՆ

(Եւրոպական թերթերէն)

Մովային պարտութենէ մը անմի-ջապէս վերջ Ռուսիա պէտք է հաշ-տութիւն խնդրէ իսկոյն։ Այս ոճով կը խօսէին եւրոպական թերթերը։—Հաշ-տութիւն Թօկիօ-Ռոժդէսթվէնսքի նա-ւամարտէն վերջ։ Եղաւ լմնցաւ ապ-ալ, Թօկիօ գարկաւ ռուսական մարտա-նաւերը, թիւ Բ. և թիւ Գ. նաւաբա-կինները, թիւ Ա.ը տարուցն ալիզերը արդէն խորտակած ըլլալով Բորթ Ար-թուրի առջեւ։ Նաւային այժ մը, որուն մէջ չատ գեղեցիկ և չատ հաստատուն և արդի դրութեամբ պատնաւորուած մարդիկներ ալ կային բաւական թը-ուով, լմնցաւ, և երբ Ռուսք թիւ Դ. նաւաբեկումի մը վրայ կը խօսին, որ Յունիս 15ին Լիպաւի (Պալթիկ ծով) նաւանգիստէն պիտի մեկնէր իր զբոսրերուն քով երթալու համար, ան-ուշ հիմա իր կազմութեան լրջու-թիւնը կորսնցուց։ Այդ Դ. նաւախում-բին միութիւնները չատ աւելի հին նաւեր են քան որքան էին Ռոժդէսթ-վէնսքի նաւատորմին ամէնէն տկար-ները, կամ վերջապէս անոնց պէս բա-ներ մը։ Եւ խելքի մեծ այժ մը պէտք է մտածելու և եղակացնելու համար թէ այդպիսի նոր նաւախումբ մը ճամ-բայ հանելու որոշումը ուրիշ բանի օգ-տակար չըլլար, եթէ ոչ քանի մը մի-լիոն ֆր. զուր տեղը Սուէզի ջրանցի մնկերութեան վճարելու իբրեւ անցա-գին, և ճարտնական քաջարութեան մը պատրաստ և դիւրին փորձ մը ընծա-յելու միայն։

Ինչ բան մնաց Ռոժդէսթվէնսքիին, այս հարցումը պարտաւորած ենք կրնել քանիցս, մինչեւ որ հաստատուինք թէ դժբախտ ծովակալին սիրական նաւե-ին ոչքանը կրցան Վլատիվոսթոք ժամանել։ Ընկղմուած, խորտակուած և գերի տարուած մարտանաւերուն դանկը աչքի առջեւ ունենալով, կը տեսնենք թէ արդարեւ փճացած է ռուս նաւատորմին մեծ ոյժը, և Վլա-տիվոսթոք ապաստանողները սա՝ տը-խուր բանտը պիտի ունենան որ անունք Բորթ Արթուրի երբեմնի մարտանաւե-ուն բանտին պիտի արժանանան։ Ա-նանք պիտի մնան ներքին նաւանա-գիստին մէջ ամիսներով, և երբ հանի ամեռ,—որ չատ չուշանար Վլատի-վոսթոքի համար— խորոր տանկակոյ-տեր պիտի պաչարեն զանոնք, ճարտ-նական պաչարան չատ վտանգաւոր և Թերեւս աւելի նեղացուցիչ պաչարում մը, հէք մարտանաւերը չարունակ ի-րենց կաթսաները տաք պիտի պահեն, իրենց անմիջապէս չարջը գտնուած տաւերը կակղացնելու համար, որպէս զի տաղոյցներու գօտին չափազանց չարկէ զանոնք և չճաթեցնէ։ Վլատի-վոսթոքի նաւանգստին մէջ փակուե-ալիք ռուս մարտանաւերը նեղարտու-թեան մը պիտի ենթարկուին, ապա-ռատատ ջուրերու մտա, անխնայ թշնա-մի մը թորպիլարձակ խողովակներուն նշանակ։

Բայց նաւային կորուստը ոչքան պիտի ազդէ պատերազմին ընթացքին վրայ։ Այս ալ անստոյգ պարագայ մըն է։ Սա՝ միայն գիտենք թէ Բեթերս-պուրգի մէջ Մեծ-Դուքսերուն կուսակ-ցութիւնը, վերջերս նախատեսելով հանդերձ Ռոժդէսթվէնսքիի տորմիղին քայքայումը, դարձեալ կը կրկնէր սո-վորական յանկերգը թէ Պատերազմը պիտի չարունակուի մինչեւ որ, Ռուսիա յաղթող ելնէ։ Նոյն մահասարսուռ հա-մակերպութիւնը։ Բարեսիրն դէմ մաքա-ռիլը ասկից աւելի չկրնար ըլլալ, և հոգ չընելով ռուս ցամաքային և ծովային ուժերուն կորուստները, Ռուսիա մտա-դիր է չարունակել։ Տարօրինակ գօտե-մարտութիւն մը, որ զինուորական պատ-մութիւններու մէջ իր նմանը չունի։ Սկիզբէն ի վեր տեսնուեցաւ սա՝ սար-սափ ճչմարտութիւնը թէ յաղթանակը բնաւ դիպուածի արդիւնք չէ Ճարտա-ցիներուն համար, այլ պարզապէս նիւ-թական ու բարոյական բարեմասնու-թիւններու պատկաւելի գումարի մը արդիւնքն է, ճարտարութեան, անձ-նական արիութեան, ռազմագիտական առաւելութեան, անձնանուիրութեան, և տակաւին չեմ գիտեր քանի՛ տեսակ և քանի՛ պատիկ առաքինութիւններու, զորոնք Միքատոյին զաւակները պան-ծացուցին ու չողացուցին իրենց վա-հաններուն վրայ։ Ընդունինք թէ ռուս զինուորը և նաւաղը քաջարար կռուե-ցան, բայց ինչպէս կրնանք քաջու-թեան սահման կարել և Ճարտցիին քաջութեան ատիճանը տամեակ մը միութիւններով առաւելչափ չհամարել ռուսական քաջութենէն։ Դէպքերը ա-նանկ ահաւոր անակնկալներ ցոյց տուին որ չարժեր կրկին ու կրկին անդրադառ-նալ այս հինգած ճչմարտութիւններուն։ Ճարտցի զինուորն ու նաւաղը միրար կը դէրազանցեն։ Օեամա և Թօկիօ պար-զապէս մրցումի եւած են իրարու հետ, ան կը զարնէ ցամաքէն, սա կը զարնէ ծովէն, և յաջողութիւններու անծայր ու անբաժան խուրձ մը իր յաղթական հովանին կը տարածէ ճարտնական նաւա-տակին վրայ։

Բայց այս Պատերազմին մէջ ճարտ-նական յաղթութենէ տարբեր պայմանի չհանդիպեցանք, և եթէ այսքան եր-կարեցաւ գործը, միակ պատճառը ա՛յն է թէ բուն ռուսական երկիրները խիստ հեռի են ճարտնական սահմաններէն, եթէ ոչ՝ հաղթութիւնը հիմա չատոնց կնքուած էր։ Բնութիւնը չէն ու անչէն կեդրոններու, գետերու, լեռներու ա-հագին անջրպետ մը զետեղած է Մոս-կովի ու Ճարտնի մարզերուն մէջտեղ, և Ճարտցիք անհնարութեան մէջ կը գտնուին այդ անջրպետը արշաւարեւ-լու, և Ռուսիա դրամի ու մարդու կո-րուստները բանի տեղ չդնելու ուժովն է որ պատերազմը ա՛յսքան կ'երկարի Ծ. Արեւելքի մէջ։

Իրաւ է որ բոլոր երեւոյթներէն դատելով Ռուսիա հաղթութիւն պիտի չմնդրէ դեռ, բայց պէտք է գիտնալ թէ Ռոժդէսթվէնսքիի գլխուն եկածը Բորթ Արթուրի չի նմանիր, Եալուի անցքին, Լիաօեանկի և Մուքդէնի մեծ ճակատամարտներուն չի նմանիր ընաւ։ Ռուսիա մեծամեծ յոյսեր դրած էր Ռոժ-դէսթվէնսքիի Արմատային վրայ, և իրաւունք ալ ունէր յոյսեր դնելու, և ո՞վ պիտի համարձակէր վերջին իրակա-նութիւնը նախատեսել։ Մամուդէսները ո՛չ միայն հիմակ այլ եւս մոռցան իրենց ռազմագիտական դասերը, այլ մարդիկը նոյն իսկ իրենց տարրական թուաբա-նութեան մէջ ալ չուարեցան։ Եթէ այսպէս երթայ, վաղը միւս օր նոր ցանկեր պիտի հրատարակեն, ցոյց տա-լու համար թէ Ռուսք թուով սակաւ էին Ճարտցիներէն, մինչդեռ ակէց առաջ սա՝չափ մեծութիւն աւելի էին Ռուսք, սա՝չափ թնդանօթ աւելի ու-նէին Ռուսք, սա՝չափ հազար թօնս աւելի էր անոնց մարտանաւերուն տա-րողութիւնը։ Եւ Ճարտնն է որ կը շուա-բեցնէ Եւրոպացի մասնագէտները։ Կ'ե-րեւի թէ Եւրոպ թուաբանութիւնը չի յար-մարիր Ճարտնականին, և Մոսքով Դեղին թուաբանութեան մէջ տարբերութիւնը անագին է։ Երբ Ռուսք Եբէ կը հա-մրեն, կ'երեւի թէ Ճարտցիք մէկ կը համրեն, որով երեք ռուսական ոյժի դէմ Ճարտցիք իրենց մէկը կը հանեն, և այս երկրաչափական հաշուով Ճա-ռնցիք միշտ իրենց կողմը պիտի ունե-նան թիւի և ոյժի առաւելութիւնը։

Սակայն թողլով այս հաշիւներուն խնդիրը և անոնց կնճռոտութիւնները, զորս Թօկիօ և Օեամա չատ աղէկ գիտեն լուծել ցամաքի և ծովու վրայ, նկատի առնելով հաշուութեան հաւանականու-թիւնը, կրնանք վերջացնել սա՝ խոր-հրդածութեամբ թէ, իրաւ է որ պա-բդան հիմա մեծապէս կը տարբերի հին պարագաներէն, բայց չի կարծուիր որ Նեւայի եզերքին վրայ այժմէն իսկ հաշուութեան խորհուրդներով տոգոր-ուած ըլլան միտքերը։ Հարկ ալ չկայ որ Տէրութիւնք իրար անցնին միջնոր-դութիւն մը ընելու, քանի որ արդի Ռուսիան դարձեալ հին Ռուսիան է։ Ռու-սիա ի՞նք պէտք է փութայ չէզոքի մը, զոր օրինակ, Բուզէլիի բարեխօսու-թիւնը խնդրել այս կացութեան հնարք մը գտնելու համար։ Ինչպէս համարձակի չէզոք մը ինքնաբերաբար մտնել այս գործին մէջ, և Ճարտնի անման յաղ-թութեանց արդիւնքը խլել կամ չէզո-քացնել աչխատիլ։ Իրաւ է որ քանի մը օրէն Եւրոպայի և Ամերիկայի քաղա-քական մթնոլորտը դարձեալ պիտի լեցուի հաշուութեան ձայներով, հաշ-ութիւն պիտի հոտի հոն, բայց ա՛յլ աչխարհ վարժուեցաւ չէզոքներու այս խաղին,— մէն մի մեծ գործողութենէ վերջ Հաշուութիւնը կ'երեւցնէ իր պայ-ծառ երեսը, անհետ ըլլալու համար նոր ճակատամարտի մը մոխին ու ծուխին մէջ։ Տէրութիւնք պատրաստ են մի-նորդելու, եթէ ուզէ Ռուսիա, որպէս զի Ծ. Արեւելքի հաշուեյարդարութիւնը լմննայ, և վաճառականութիւնը ծաղկի ու բարգաւաճի այդ հեռաւոր ցամաք-ներուն ու ծովերուն վրայ, Ճարտնական առաւելակռուութեան գեղեցիկ տպաւո-րութեան տակ։ Զէզոքներուն ուզածը ա՛յս է միայն, և ասով կ'ուզեն սան-ման գծել ռուսական սիրապետութեան մինչեւ Պայքալ լիճ, Սամսթներուն և Բունկուզներուն չօչափման գիծը, և անկէց վեր ալ Սիպերիոյ կոշմնակի ա-նապատը, զոր ուզածնուն պէս կրնան չէնցնել Ռուսք։

# ՆԱԻԱՄԱՐՏԸ

## ԹՕԿՈՅԻ ԱՂՈՒԵՍԱՅԻՆ ՅԱՏԱԿԱՁԵՒՐ

### ԱՂԷՏՔԻՆ ՎԱՅՐԸ

Ֆրանսայի մասնագէտի մը տեսութիւնը

Այսօր ա՛լ ապահով ենք Թօկիոյ փայլուն յաղթութեան և ռուս տորմի-ղին ճակատագրային աղէտին։ Դէպ-քերը սապէս կրնանք հանառօակ։—

Ռոժդէսթվէնսքի մայիս 20ին դուրս եկաւ Պուչի նեղուցէն։ Մայիս 24ին տեսնուեցաւ Շանկայի բարեր, 26ին Քօրէայի նեղուցը մտաւ և 27ի շաբաթ առաւօտ Զուշիմայի մօտ Թօկիօ տուաւ իր հարուածը։ Հեռագիրները կ'որոշեն այն վայրը ուր մղուեցաւ մահացու պայքարը։ Թօկիօ դարանած էր կոթօ կղզիին եռաւոր և Ֆուշիսի առջեւը, երբ յանդգնութեամբ առաջ վազեց ռուս տորմիղին վրայ։ Կոթօ կղզիները նեղուցին բերանը փոքր կղզեխումբ մըն են 5 մայրուտ մեծ կղզիներէ և բաշ-մաթիւ կղզեակներէ, որոնք Նակա-զաքիի դէմ հիւսիսէն հարաւ կ'երկա-րին։ Գալով Ֆուշիսուի, նաւակայք մըն Զուշիմա կղզիին հարաւակողմը կոթօ կղզեխումբին եռաւոր, Սիմնոզէքիի նե-զուցին դէմ դիմաց։ Ֆուշիսու 170 քի-լոմէթր հիւսիս, հիւսիս-արեւմուտք կը գտնուի Նակազաքիէ, մինչ կոթօ կղզ-իները 70 քիլոմէթրի չափ հիւսիս, հիւսիս արեւմուտք կը գտնուին։ Այս ձեւով Թօկիօ կը գոյէ ճամբան իր բոլոր տարածութեան վրայ։ Երկու տորմիղնե-րուն միջեւ պայքարի գործը քննող մասնագէտներ այս տեղը կռիւի մը հա-ւանականութիւնը տեսած էին։ Մնաց որ երկար ատենէ ի վեր է այդ դիրք-քը նկատուած է իբր առաջնակարգ ռազմավայր։ «Զուշիմա կղզիները, ըսած է Վիլիէն որ Սէն-Մարթէն, բացառա-պէս լուրջ աչխարհագրական դիրք մը կը գրաւեն, աչքի առջեւ ունենալով Ճարտնի և եւրոպական ոեէ տէրու-թեան միջեւ պատերազմ մը։ Այս պատ-ճառաւ արեւմուտքի տէրութիւնք քիչ կամ չատ աչք մնկած են անոր։ Ի մէջ այլոց Գերմանիա 1885ին առաջարկեց գնել այդ կղզիները, բայց Ճարտն յան-կարծ արձնցած, փութաց անմիջապէս փոքրաթիւ պահակազօրք մը ղրկել հոն և այն օրէն ի վեր սկսաւ ամրութիւն-ներ շինել։» Այդ առնէն Զուշիմայի կարեւորութիւնը մեծցաւ և անա այ-սօր, 1905ի մայիս 27-28ի առեղ նաւա-մարտը տիեզերահռչակ և անմոռանալի դարձուց զայն։

Ուրեմն Թօկիօ դարանի՞ կեցած էր այս կէտին վրայ, երբ մայիս 27ի առ-աւօտն իրեն խաց տրուեցաւ թէ սպաս-ուած թշնամին ահա կուգար։ Անմիջա-պէս յարձակումը սկսաւ այն յատակա-ձեւով զոր առաջուց պատրաստած էր։

Ի՞նչ էր Թօկոյի ծրագիրը։ Ամէն մարդ խօսած էր ասոր վրայ, ամէն մարդ առաջուց դիտէր թէ ինչ պիտի ընէր Թօկիօ, ամէնէն հմուտ և կարելի ռազմական ենթադրութիւնները եղած էին։ Ամէն ինչ ենթադրուած, հաշուի առնուած էր բաց ի Իրականութենէն։ Թօկոյի իրական յատակաձեւը այսօր միայն ծանօթ է մեզի։ Պէտք է հաւա-տալ թէ լաւ էր այդ ծրագիրը քանի որ յաջողեցաւ ան և յաջողեցաւ ամէն նոյնօրինակ պարագաներէ աւելի փայ-լուն և բարձր կերպով։ Թօկոյի մտա-դրութիւն էր կռիւին պահել մեծ մար-տանաւերը և զոհաբերել թորպիլանա-ւերու տորմիղը միայն, քանդելու, ո-չնչացնելու համար ռուս Արմատան։ Հեռագիրները մանրամասնեցին չանթային յարձակման ձեւը։ Ճարտնական թորպիլ-ները հրաշալի խիզախութեամբ մը պայ-թեցան ամէն կողմէ, կրակէ գօտի մը հագցուցին Պալթիկի վշտաչարչար ռուս տորմիղին, այն հէքեաթային դիւցազնու-թեամբ որուն քանի քանի օրինակները տուին Դեղինները, այս պատերազմին սկիզբէն ի վեր։ Բոլոր այդ քաջարի նաւաղները անդիմադրելի ապառնալի-քով մահուան դիմեցին, ասոյդ մահ-ուան մը որ անգամ մը ևս պանծացուց իրենց ազգին մեծութիւնը։ Իրենց կող-մէ Ռուսք ալ արիամտութեան գեղե-ցիկ փորձ մը տուին։ «Պայքարը կը մղէին, կ'ըսէ հեռագիր մը, այնպիսի մոլեգնութեամբ մը որ Թօկիօ իր տե-ղեկագրին մէջ հիացումով կը յիշատա-կէ այս պարագան»։ Մինչեւ Մայիս 27ի իրիկունը Ռուսք պահեցին իրենց դիրքերը, բայց մահափիւռ յարձա-կումները չարունակուեցան գիշերն ի բուն Ճարտն թորպիլանաւերուն կողմէ։ Անընդմէջ, տասնրկնդ յարձակումներ ի գործ դրուեցան։ Ռուսք մինչեւ այն ատեն դիմադրած էին, բայց կարելի է հաստատել թէ ինչ կացութեան մատ-նուած կրնային ըլլալ ասանկ տառա-պանքի մը ենթարկուած նաւաղները։ Այսպէս, Մայիս 28ի կիրակի առաւօտեան սկսեալ ընդհմութիւնը անդուլ ե-բեւեցաւ այլ եւս, փախստի և անկար-գութեան խուճապը սկսաւ, ռուս ամե-նափայլուն զրահաւորները, ծովակալ-մարտանաւերը ջուրին տակ կ'երթային, ոմանք անձնատուր կ'ըլլային ծովահէն թշնամիին երկաթեայ յանդգնութեան տակ և ուրիշներ փախստի ճամբայ մը, ելք մը կը փնտռէին։ Բայց ասոնք ինչ ուղղութիւն կրնային բռնել։ Եթէ կարենային խզել զիրենք պարապնդող հուրի և բոցի շղթան կրնային անչուշտ վազել նետուիլ Վլատիվոսթոք որ հեռու չէր իրենցմէ, բայց պէ՞տք էր, կարելի՞ էր անդնել։ Թօկոյի տորմիղը բռնած էր ամբողջ նեղուցը, օրը ցորեկ էր և արեւը պայծառ։ Կարելի՞ էր որ անոնց մէջ ոմանք խաղաղանալի ճամբան բռնէին, կամ երթալով ապաստանէին չինական նաւանգիստները։ Բայց խուճապէն չուարած ըլլալու են խեղճերը, մանաւանդ որ մէջտեղը ոչ Բօժէսթվէնսքի կայ, ո՛չ Նէպոկաթով և ոչ ալ Ֆոլքէրզամ։ Այս երեք ծո-վակալներուն ճակատագիրը յայտնի է։ Վերջին հեռագիրներ կ'ըսեն թէ ռուս կիսատեր մարտանաւ մը հասած է ճա-ռնական նաւանգիստ մը։ Կրնայ ըլլալ նաեւ որ Բօժէսթվէնսքիի քանի մը մարտանաւերը Վլատիվոսթոքի ճամ-բան ձեռք առած ըլլան տարբեր ուղ-ղութեամբ, որովհետեւ հեռագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ նոր կռիւ մը կը ծանուցուի ռուս մարտանաւերու և Բամիմա-բա ծովակալին միջեւ, որ Վլատիվոս-թոքի բերանը պահպանելու պաշտօն ունի։ Բայց յայտնի չէ թէ որո՞նք են այդ ռուս մարտանաւերը։ Միայն Ալմաս Ցածանուն էր որ չնչասպան ինկաւ Վլատիվոսթոք իր հետ տանելով ազ-գին ամբողջ դառնութիւնը։ Զկար-ծուիր որ այս նաւանգիստը գըտ-նուող երեք ռուս յածանաւերը մաս-նակցած ըլլան կռիւին, ինչպէս հե-ռագիր մը կը յիշատակէր։ Հաւանա-կան է որ ասոնք մնացած են հոն, պահպանելու նաւանգիստը, և իրենց վրայ այժմ եկաւ աւելցաւ արկածեալ Ալմաս յածանաւը։

Գալով կորուստներուն, կարծուա-ծէն, երեւակայուածէն չատ աւելի մեծ էր ազէաը։ Հիմա չկրթ են դեռ և կարելի չէ ճշդիւ որոշել թէ ի՞նչ մը-նացած է Բօժէսթվէնսքիի հուչակա-ւոր ուժէն, բայց սա միայն ստոյգ է թէ չատ խեղճ բան մը մնացած է և Ռուսք ա՛լ պէտք է խեղդեն այն յոյսը թէ կրնան Ծ. Արեւելքի ջուրերուն մէջ ծովային դերակշռութիւն և հետ-ւաքար հաստատ յաղթութիւն մը ձեռք բերել։

## ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿ

### ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍ ՆԱՒԱԹԱՓՈՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պաթումի անգլիական հիւպատոս Մր. Սթիվընս իր տեղեկագրին մէջ կը յայտարարէ թէ 1904ին վաճառակա-նութիւնը խիստ անպատատ պայմաններ ունեցաւ Պաթումի և չրջակայքին մէջ, գլխաւոր պատճառը ըլլալով Ծ. Արե-ւելեան պատերազմը, և սոր հետե-ւանք Ռուսիոյ տնտեսական ընդհանուր կացութեան դժուարութիւնները. երկ-րորդ պատճառն էր քարիւղի գործա-ւորներուն և բաթրոններուն անհամա-ձայնութիւնը։ Գործաւորներուն աւուր-չէքերը գրեթէ կրկնապատկուեցան, և չաբաթը երկու անգամ ալ հան-գստեան ժամեր տրուեցան անոնց։ Թէեւ իրենց թոչակը և դիւրութիւն-ները աւելի մեծ էին, բայց իրենց արտադրած գործին քանակը և որակը բաղդատմամբ հին ատենուան աւելի ստորին և աւելի բազմածախս էր։ Ասկէց առաջ նաւանգստի գործաւոր-ները օրական 600—700 թօնս բեռ կը պարպէին, հիմա հազիւ 300 թօնս կը պարպեն։ Վերջերս մանաւանդ Պաքուի Պալաքանի չրջանակին մէջ քարիւղի գործարանները չատ քիչ արտադրած են։ Այս չրջանակին մէջ 30—40,000 գործաւոր կ'աչխատին։ Պաքուի նաւթաղերուն մէջ հիմակ 150ի չափ անգլիացի գործաւոր կայ։

## ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՄԲԱԿԻՆ ԲԵՐՔԸ

Գահիրէէ հեռեւեալը կը զրեն Մայիս 20 բուով.— Թէեւ դիւրին չէ կամ խոհեմութիւն չէ թողթի վրայ գուշակութիւններ ընել 1905ի եգիպ-տական բամբակի բերքին վրայ, բայց ամէն պատճառ կայ գուշակելու 6 միլիոն դանթարի բերք մը, կամ քիչ մը աւելի։ Նմանը չտեսնուած բերք մը չէ ասիկա, ընդհակառակն։ 1903ին 6 ու կէս միլիոն դանթար էր, և ութը տարի առաջ ալ մինչեւ 7 միլիոն եղած է, բայց զարմանալի է որ ցանուած հողերու քանակութեան համապատաս-խան չէ եղած բերքը։ Եգիպտացի փորձառու մշակներ կը յայտարարեն թէ բամբակի մշակութեան յատկաց-ուած հողերուն աւելնալը անպատճառ բերքին ալ աւելնալուն նշան մը չէ և դէպքերը կ'արդարացնեն անոնց կար-ծիքը։

Անցեալ տարին գէշ էր բամբակ մշակողներուն համար, որովհետեւ տրն-կելու եղանակին ատեն սաստիկ ցուրտ կ'ընէին։ Սերմին մէկ մասը չրդող-ջոջեցաւ, և երկրորդ ցանքին տուն-կերն ալ խեղճ ու ճղճղած բաներ էին։ Տէլթայի մէջ օդը ցուրտ գնաց մինչեւ իսկ ամառուան վերջին ամիսնե-րուն, և Սեպտ.ին ու Հոկտ.ին առատ շաղեր և մշուշներ իջնելով բամբակը չատ վնասուեցաւ։ Բայտնի է թէ այս կլիմայական չարիքներուն դէմ կռուիլ կարելի չէ։ Մէկ խօսքով, ամառը ան-նրպատատ էր, և բնականաբար չենք կրնար երաչխաւորել որ 1905ի ամառը պիտի պակէ լիովին մշակին յոյսերը։ Իրաւ է որ այս տարուան ցանքին ա-տեն ալ օդերը անսովոր կերպով ցուրտ էին, բայց տունկերը աղէկ կ'երեւին։ ուժով դուրս եկած են հողէն։

1904ին բամբակի որդը որ գիտուն-ներուն ծանօթ է Բրոսքնիա Լիթորալիա անունով, մեծ վնաս հասցուց հունձ-քին, մանաւանդ Պէհէրա դաւառին մէջ, ուր բերքին կէսը աւրուեցաւ այդ որդին աւերումներէն։ Այնուամ-մէջ ալ ուրիշ տեսակ որդ մը մեծ վնասներ հասցուց։ Այս գարնան ներ-քին գործոց նախարարը ծրագիր մը պատրաստեց, որ հիմակ օրէնք եղած է։ Տեղական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին այդ որդերուն դէմ, կառա-վարական քննիչներ պիտի պտտին վարակեալ կողմերը, և 10էն 18 տա-րեկան տղաքներ պիտի վարձուին, ժող-վել և այրել տալու համար բամբակի տունկերուն տ՛ոյն տերեւները, որոնց վրայ էգ որդը իր հաւկիթները դրած է։ Տուգանքի և բանտարկութեան պիտի դատապարտուին այն հողատէրները որ իսպաս չեն տար քննիչներուն, ինչ-պէս նաեւ այն տեղացի տղաքները, որոնք աչխատիլ չեն ուզեր։

Եգիպտական բամբակին վտանգնե-րէն մէն ալ վար տեսակ սերմնցուին չատութիւնն է։ Ցեէլանները երբ տես-նեն որ ցանուած տունկերէն ոմանք չեն աճիր, կ'երթան մօտակայ դիւղի նպարավաճառներէն նոր սերմ կը գնեն և կը ցանեն պակասներուն տե-ղը։ բայց այս նպարավաճառներէն չա-տերը, վար տեսակ սերմ կը ծա-խեն, որով մէկ արտի մէջ յաճախ խառն կ'ըլլայ բերքը։ Անցեալները հո-զատէրերէն մին, որ իր սերմը երկ-կրպաւորական Ընկերութեան կեդրոնէն գնած էր, գնաց գանգատեցաւ տր-դիւնքին վրայ։ Քննութիւն բացուելով, հասկցուեցաւ թէ խարդախ Ցոն նպա-րավաճառ մը վար տեսակ սերմ ծախեր է մշակներուն, որոնք մէկ քանի պակ-ատ ակօտները լեցնել կ'ուզէին։ Եղած քննութիւնը պարագայ մըն ալ երեւան բերաւ, ա՛յն է թէ «Զինտի» բսուած բամբակի սերմը որ քսան տարիէ ի վեր չէր ցանուեր Եգիպտոսի մէջ, նորէն մէջտեղ հանուեր է։ Այս անպատեհու-թեանց առաջքն առնելու համար երկ-բրգաւորական Ընկերութիւնը որոշած է որ ինք հայթայթէ հարկ եղած սերմը 20,000 անգլ. արտավար բամբակի մշակութեան յատկացեալ հողերուն հա-մար։ Գաւառներուն և գիւղախումբե-րուն մէջ ընկերութիւնը իր մասնաճիւ-ղերուն միջոցաւ հրաւէր կը կարդայ մշակներուն թէ՝ լաւ բերքը լաւ սերմէն կամ ցանքէն կրնայ միայն առաջ գալ, և կը զգուշացնէ զանոնք հին մէթոտ-ները թողուլ, և նոր սերմէն գնել։

Բամբակի մշակներուն մէկ թերու-թիւնն ալ ա՛յն է որ տաք եղանակին չատ կը ջրեն տունկերը, որոնք կը վնասուին, որովհետեւ բամբակի որդը խոնաւութիւնը չատ կը սիրէ, կ'ածի կը զարգանայ։

Եթէ օդերը նպաստաւոր ըլլան, չափաւոր բերք մը պիտի ունենանք 1905ին, իսկ տեսակին գալով չատ ա-ւելի լաւ բերք մը 1907ին կամ 1908ին։

## ՀԱՆՔԱՆՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

1904ին Անգլիայէն արտածուեցաւ 46 միլիոն 255,547 թօնս հանքածուխ (նմանը չտեսնուած չափ մը)։ 1870ին Անգլիոյ արտադրած հանքածուխին քա-նակութիւնն էր 110 միլիոն 400,000 թոնս. 1900ին 225 միլիոն 200,000 թոնս եղաւ—կրկինն աւելի։ 1870ին Անգլիայէ արտածուեցաւ 14 միլիոն 100,000 թոնս ածուխ, քոք, բայց 1900ին 58 միլիոն 400,000 թոնս, այս-պէս երեսուն տարուան մէջ քառապա-տիկէն աւելի։

Բայց անկարելի է որ այսուհետեւ ալ այս չափով չարունակէ անգլիական ածուխին արտածութիւնը։ Նախ՝ այդ երեսուն տարիները, 1870էն 1900, ցոյց կուտան առագաստաւոր բեռնաբարձ նաւերուն չրջանին գրեթէ ուարտիը և անոնց տեղ բեռնաբարձ չոգենաւերուն յաջողելը։ Մինչդեռ 1870ին չոգենաւերը բացառութիւն էին, 1900ին առագաս-տաւոր նաւերը բացառութիւն եղան, և ասորհետեւանքը եղաւ անընդհատ աճումը հանքածուխի խնդրանքին։ Երկրորդ՝ մինչդեռ 1870ին Անգլիա աչխարհի ա-ծուխ արտադրող երկիրներու գլխաւորն էր, հիմակ Միացեալ Նահանգներուն և Գերմանիոյ մէջտեղ կէս ճամբան կը գտնուի։

Այս երեք երկիրներուն ածուխի արտադրութեան հարիւրի սակով յաւելու-մը հետեւեալ կերպով եղած է վերջին երեսուն տարիներուն մէջ.—1870-1880 չրջանին մէջ Միացեալ Նահանգներուն ածուխի արտադրութիւնը աւելցաւ 100ին 94, և 1880-1890 չրջանին մէջ 100ին 121, վերջապէս 1890-1900 չրջանին մէջ 100ին 71։ Նոյն երեք տասնեակ չրջաններուն սակը Անգլիոյ համար եղած է 100ին 33, 100ին 24, և դարձեալ 100ին 24։ Գերմանիա առաջին չրջանին համար 100ին 74, երկրորդ չրջանին համար 100ին 51, երրորդին համար 100ին 67։

Ուրեմն կը տեսնուի թէ Անգլիոյ արտադրութեան սակը ո՛րքան պակաս է միւս երկու երկիրներուն սակէն, և հետեւաբար ասոնք կամաց կամաց պի-տի սահմանափակեն անգլիական ածու-խի վաճառականութեան հրապարակները։ Ասոր միակ դարմանը կրնայ ըլլալ առ այժմ անգլիական ածուխին գինե-րուն ժամանութիւնը, ինչ որ կ'առաջարկեն ոմանք կառավարութեան, խնդրելով որ հանքածուխի տուրքը ջնջէ։ Պէտք է գիտնալ նաեւ որ Միացեալ Նահանգներէն և Գերմանիայէն գաս Պելժիա, Ֆրանսա և Ռուսիա կամաց կամաց արտադրող մեծ կեդրոն-ներ կ'ըլլան Անգլիոյ դէմ։

## ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

31 Մայիս 1905

| | | | |
|---|---|---|---|
| Ֆրանս. 3% | (3% Français | 99 | 80 |
| Բէժի | (Tab. Turcs | 393 | — |
| Օսմ. Միացեալ | R. Nv. Unit. | 88 | 90 |
| Երկաթուղի | (Lots Turcs | 134 | 25 |
| Պանգ Օթթ. | (Banque Ott. | 615 | — |
| Թրանսվալ | (Transvaal) | 93 | — |

# ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

## ՊԱՏԵՐԱԶՄ

### ԱՂԷՏԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

### ՆՈՐ ՆԱԻԱՄԱՐՏ

### ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲԵԹԵՐՍՊԷՒՐԿԻ ՄԷՋ

ԲԵԹԵՐՍՊԷՒՐԿ, 31 Մայիս.—Ռուս նաւատորմին վրայ առնուած վերջին լուրերը հասան, երբ Կայսրութեան խորհուրդը ցորեկը նիստ գումարած էր և չանխի հարուածի մը տպաւորութիւնը գործեցին։ Խորհուրդին անդամ-ներէն մէկը կաթուածահար մեռաւ։ Ապշութիւնը անոր համար մեծ եղաւ որ առջի իրիկունը նա-ւամարտին համար առնուած լուրերը նպաստաւոր էին Ռուսաց։ Իրիկունը նախարարները արտասովոր դումարում մը ունեցան։ Նաւատորմին պարտու-թեան և Մոլակալ Բօժէսթվէնսքիի վիրաւորուած ըլլալուն առաջին լուրե-րը բուռն յուզում առաջ բերին ժողո-վուրդին ամէն չրջանակներուն մէջ։ Անձկութիւնը և յուզումը մեծցան, երբ հետզհետէ հասան լրացուցիչ տեղեկու-թիւնները։ Պաշտօնական տեղեկու-թիւնները չատ չեն դեռ և բաւակա-նաչափ ծանօթութիւն չեն տար անցած դարձածին վրայ։ Պաշտօնապէս լուր հասաւ թէ Պորոսիկօ և Քամչադքա ընկղմեցան։ Մոլակալ Բօժէսթվէնս-քիի մաս

ճարտնական դեսպանատունը հետեւեալ հեռագիրը կը հաղորդէ.—Ամսոյս 27ին ճարտնական միացեալ նաւատորմը Փոչիմա կղզիին մօտ ցերեկ ատեն յարձակեցաւ Բօժանէթվէնոքիի նաւատորմին վրայ և յաջողեցաւ առնուազն չորս մարտանաւ ընկղմել, առանց ինք կորուստ վնաս մը կրելու։ Մայրամուտէն վերջ ճարտնական թորպիլանաւերը յարձակեցան թշնամի նաւատորմին վրայ։ Ամսոյս 28ին ճարտնական նաւատորմին մեծագոյն մասը կրկնեց իր յարձակումը, և ստիպեց ռուս բազմաթիւ մարտանաւեր որ անձնատուր ըլլան։ Այս կռիւներուն մէջ ռուսք կորուսին 2 եզերապահ զրահաւոր, 5 յածանաւ, կամաւոր նաւատորմէն 2 նաւ, և 3 թորպիլանաւած, որոնք ընկղմեցան։ Դերի բռնուեցան 2 զրահաւոր, 2 եզերապահ զրահաւոր, կամաւոր նաւատորմէն մէկ նաւ և մէկ թորպիլանաւած։»

ԹՕՔԻՕ (Պատօնական).—Ծովակալ Թոկօ կը տեղեկագրէ թէ մինչեւ Մայիս 29 ռուս նաւատորմը հետեւեալ կորուստները ունեցաւ.—Ընկղմեցան 2 զրահաւոր, մէկ եզերապահ զրահաւոր, 5 յածանաւ, կամաւոր նաւատորմէն 2 նաւ և 3 թորպիլանաւած։ Դերի բռնուեցան 2 զրահաւոր, 2 եզերապահ զրահաւոր, 2 եզերապահ զրահաւոր, կամաւոր նաւատորմէն մէկ նաւ և մէկ թորպիլանաւած։»

ԹՕՔԻՕ (Պատօնական).—Ծովակալ Թոկօ կը տեղեկագրէ թէ մինչեւ Մայիս 29 ռուս նաւատորմը հետեւեալ կորուստները ունեցաւ.—Ընկղմեցան 2 զրահաւոր, մէկ եզերապահ զրահաւոր, 5 յածանաւ, կամաւոր նաւատորմէն 2 նաւ և 3 թորպիլանաւած։ Դերի բռնուեցան 2 զրահաւոր, 2 եզերապահ զրահաւոր, կամաւոր նաւատորմէն մէկ նաւ և մէկ թորպիլանաւած։ Զի գիտցուիր թէ վերոյիշեալ կորուստներուն մէջ չեն այն երեք մարտանաւեր, որոնց համար ռուս գերիները կ'ըսեն թէ ծովամոյն եղան։ Նաւամարտը դեռ կը շարունակուի և վերջնական արդիւնքը մէկ քանի օր վերջը միայն յայտնի պիտի ըլլայ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բոլոր հեռագիրները կը հաստատեն ռուսական աղէտին մեծութիւնը։ Թոկոյի յաղթանակը անլուր է։ Թոկօ սապէս կը հեռագրէ Ռուսերուն կորուստը.—Ընկղմած են 2 զրահաւոր, զրահապատ եզերապահ մը, 5 յածանաւ և թորպիլանաւած մը։ Գրաւուած են 2 մարտանաւ, 2 զրահապատ եզերապահ, յածանաւ մը ու թորպիլանաւած մը։ Երկրորդ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ուրիշ երեք նաւեր ալ ընկղմած են. խեղդուած նաւաստիներուն թիւն է 4700։ Նէպոկաթով ծովակալը 2000 հոգիով և չորս մարտանաւերով անձնատուր եղած է և հիմա Ճապոն կը գտնուի։

ՌՆՇԹԱ.—Վերջին լուրերու նայելով, ծովակալ Թոկօ՝ ընկղմած Քենիազ-Սուվարով զրահաւորէն ազատելով ծովակալ Բօժանէթվէնոքին՝ դերի վարեր է զայն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թոքիոյէ կը հեռագրուի Սենքրըլ Նիւզի.—Հոս կը յայտարարուի թէ Բօժանէթվէնոքի ոչ թէ իր ստացած վէրքերէն, այլ Սուվարով զրահաւորը ընկղմած պահուն մնուեր է։ Այդ զրահաւորը ամբոխարի մը մէջ ծովին տակ գացած է։ Այս նաւին ընկղմած ըլլալուն լուրը զանազան աղբիւրներէ կը հաստատուի։

ԲԱՐԻԶ.— Հաստատուեցաւ այն լուրը թէ Բօժանէթվէնոքի Քենիազ-Սուվարով զրահաւորին հետ ծովամոյն եղած է։ Այս մասին աւելի մանրամասնութիւն չկայ։ Ռուսական ազգիւրէ ասուած լուրի մը նայելով, ռուսական Ալմաս յածանաւը Վլատիվոսթոք ժամաներ է։

ԼՈՆՏՈՆ.—Շանկայէ կը հեռագրուի թէ երբ անցած շաբաթ օր ռուս նաւատորմը մտաւ Բօրէայի նեղուցը, ծովակալ Թոկոյի նաւատորմը կը գտնուէր Մաղամբօ (Բօրէա)։ Թոկօ տեսնելուն պէս ռուս տորմիղը, յարձակեցաւ անոր վրայ և անմիջապէս սկսաւ սատկոյցս ռմբակոծել զայն։

ԲԱՐԻԶ.— Թոքիոյէ կը հեռագրուի թէ Թոկօ անակնկալի յաղթանակ մը ձեռք ձգած է։ Դէպի Վլատիվոսթոք փախչող ռուս մարտանաւերէ չատեր սպիտակ դրօշ պարկելով անձնատուր եղան։ Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ բայց ի Ալմաս յածանաւէն ուրիշ ոչ մէկ ռուս մարտանաւ կրցաւ հասնիլ Վլատիվոսթոք։ Չհաստատուեցաւ այն լուրը թէ ռուս չորս մարտանաւեր հասեր են Վլատիվոսթոք։ Թոքիոյէ կը հեռագրուի Հավասի թէ ճարտնական մարտանաւերը խիստ պաշարում մը ի գործ դրած են Վլատիվոսթոքի շուրջը։ Այս յածանաւերը շարունակ կը շրջին բերդաքաղաքին շուրջը, որպէս զի չկարենան տեղ մը ապաստանիլ ճարտնական մարտանաւերու կողմէ հալածեալ ռուս նաւերը։

—Ութէր կ'ըսէ թէ ռուս մէկ քանի մարտանաւեր, որ կրցած են խոյս տալ անեղ նաւամարտէն, չոգեպլոյդ կը տուրան դէպի հիւսիս, բայց ճարտնական արընթաց մարտանաւեր կը հալածեն զիրենք, և կը ջանան որ Վլատիվոսթոք չհասնին ռուս հալածեալ մարտանաւերը։ Միւս կողմէ, ճարտնական մարտանաւերը կազմ և պատրաստ կը սպասեն Վլատիվոսթոքի առջեւ, զիմադրելու համար հալածական մարտանաւերը։ Ծովակալ Քամիմուրա արընթաց յածանաւերու նաւաբաժինով մը փութով կը հալածէ ռուս փախստական մարտանաւերը։ Մեծ յոյս կայ որ յաջողի զանոնք բռնել։ Այս օրերս երկրորդ նաւամարտի մը կ'սպասուի հետեւաբար։ Թոքիոյէն կը հեռագրեն Սենքրըլ Նիւզի թէ լուրի կ'սպասուի նաւամարտէն խոյս տուող ռուսական նաւերուն նկատմամբ։ Ճարտնական շրջանակներուն մէջ կը յուսացուի որ հիմա Պալթիկի նաւատորմը կազմող մարտանաւերը պիտի քանդուին ճարտնական նաւատորմին կողմէ։

—Զրոյց կայ թէ Ալմաս յածանաւը, 3200 թոնս տարողութեամբ ու 300 նաւագներով, կրցեր է հողոպրիլ զինքը հալածող ճարտնական նաւերուն ձեռքէն և Վլատիվոսթոք ժամաներ է։ Այդ յածանաւը քանի մը ռումբերէ զարնուեր է, բայց մեծ վնաս չէ կրեր։

—Կը ծանուցուի թէ Թոկոյի նաւատորմէն Ֆուճի և Շիհիշիմա զրահաւորները Նակազաքի հասան։ Ճարտնական մարտանաւերը Նակազաքի տարին գերի բռնուած ռուս երկու զրահաւորներ և երկու եզերապահ զրահաւորներ։ Թոքիոյէ Տելլի Թելեկրաֆի կը հեռագրուի թէ ռուս մարտանաւ մը հասաւ Իվամի (ճարտնական նաւահանգիստ Զուչիմա կղզիէն 150 մղոն հեռու), և ապիտակ դրօշ պարզեց։ Իվամի տարուեցան Ճարտնցիներուն ձեռքը գերի ինկած 300 ռուս սպաներ, որոնցմէ չատեր վիրաւորուած են և հիմա կը խնամուին ճարտնական կարմիր Խաչի վարչութեան կողմէ։

—Գերի բռնուած Ռուսերէն չատեր Ճարտնցիներուն կողմէ ազատուած մարդիկ են, որ խեղդուելու վրայ էին։ Այս գերիները Ճարտն փոխադրուեցան։ Ճարտնցիք մեծ յարգանքով կը վարուին ծովակալ Նէպոկաթովի հետ։

ԹՈՔԻՕ.— Ճարտնցիք գերի բռնեցին Ռուժէսթվէնոքի, Ֆոլքէրզամ և Նէպոկաթով ծովակալները։

ԼՈՆՏՈՆ.— Զինական կառավարութիւնը նկատելով թէ կընայ ըլլալ որ պարտեալ ռուս մարտանաւերը չինական նաւահանգիստներ ապաստանի, աղդու հրամաններ ղրկեց ծովեզերեայ քաղաքներու կառավարիչներուն որ կատարեալ պէս յարգեն չէզոքութեան կանոնները։

—Մուքտէնէ կը հեռագրուի թէ բուռն կռիւ մը սկսաւ Ռուսաց ձախ թեւին վրայ։ Երկու կողմէ ստուարաթիւ ուժեր կը կռուին։ Մանրամասնութիւն չկայ։ Կռիւը կը շարունակուի։

ՎԻԵՆՆԱ.— Երբ մէկ կողմէ Զուչիմայի մօտ Թոկօ կը չախչախէր ռուս տորմիղը միւս կողմէ ալ մարէշալ Օեամա խիստ ուշադրաւ կերպով յառաջանալ սկսած է։

ԲԱՐԻԶ.— Մարէշալ Օեամա զինուորական կարեւոր ոյժերով սկսաւ առաջանալ և Քաուլպարս զօրավարին բանակը պարտութեան մատնեց։ Հակառակորդ բանակներու միջեւ կատարուած ճակատամարտը շատ բուռն էր։ Մանրամասնութիւն չկայ։

ԲԵԹԵՐՍԹՈՒՐԳ.— Ռուս Հեռագրական Գործակալութեան լուր կը տարուի Խարպինէ.— Բրուսիոյ Լէոդոյտ Ֆրիտրիխ իշխանը որ Մանչուրիա կ'երթայ, ռուս բանակին մէջէն զինուորական գործողութեանց հետեւելու համար, Քիաքդայէ հասաւ Վէրքանէուտինաք։ Խուռն բազմութեան մը կողմէ ընդունուեցաւ։ Քաղաքապետը աղ և հաց ներկայացուց, և ի պատիւ իրեն հացկերոյթ տրուեցաւ։ Քաղաքը պերման դրօշներով զարդարուած էր։ Ժամը 4ին մեկնեցաւ Լէոդոյտ իշխան, և Մայիս 29ին հասաւ ռուս բանակատեղը, ուր սպարապետ Լինեւիչ իր սպայակոյտին և հետեւորդներուն հետ ընդունեց զինքը։ Իշխանը մասնաւոր վակոնի մէջ պիտի բնակի։

ԲԱՐԻԶ.— Սպանիոյ Ալֆոնսօ թագաւորը Բարիզ ժամանեց։ Կայարանին մէջ զինք ընդունեցին Նախագահ Մ. Լուպէ, նախարարները և քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Ալֆոնսօ թագաւոր, նախագահ Մ. Լուպէի հետ կառքով գնաց Արտաքին Գործոց պաշտօնատունը։ Ժողովրդեան խուռն բազմութեան խանդավառ կեցցէներուն մէջտեղ։ Սպանիոյ թագաւորը ժամը 5ին Էլիզէի պալատը այցելեց Մ. Լուպէյի։ Տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղաւ և տեւեց քառասուն վայրկեան։ Ժամը 7½ին հանդիսական հացկերոյթ տրուեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ ի պատիւ Հիւրին։ Մ. Լուպէ և Ալֆոնսօ թագաւոր խանդավառ բաժակաճառեր արասասանեցին։ Թագաւորը շատ յուզուած կ'երեւէր Բարիզցիներու ցնծագին ընդունելութենէն։

ՊԵԼԿՐԱՏ (Պատօնական).—Աքուբ-չինան լուծուեցաւ։ Ընդհանուր նոր ընտրութիւնք պիտի կատարուին Յուլիս 25ին։

ՊԵՐԼԻՆ.— Դայլսդակին նստաշրջանը այսօր փակուեցաւ։

## ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ դումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս Արքեպս., Տ. Գարրիէլ եպս. և Սեթեան Սանտալճեան աւագ քահանաները։ Քաղ. Ժողովէն Տիգրան Եուսուֆեան, Գրիգոր Խարեան, Տիգրան Տէր Ներսէսեան, Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան, Միհրան Սեթեան, Մկրտիչ Ասասեան էֆէնտիները։

1.—Ս. Նախագահը Ժողովին հաղորդեց Ս. Փրկչեան Հոգաբարձութեան մէկ յայտագիրը որով արտօնութիւն խնդրած էր Հիւանդանոցի շէնքին Գ. թիւր կառուցանելու և ներկայացուցած էր նաեւ շէնքին մէկ յատակագիծը որ հնարուելով ձեռնհաս անձերու քննութեան՝ ընդունելի համարուած էր։ Ժողովը հաւանեցաւ ներկայացուած առաջարկութեան և ընդունելով յատակագիծը, արտօնեց շէնքին կառուցումը. վճռոտութիւն յայտնելով որ, ինչպէս խոստացուած էր այդ շինութենէն պարտուց բեռ մը չպիտի թողուի, և որոշեց միանգամայն որ կարեւոր կարգադրութիւններ տեղի ունենան այնպիսի կերպով որ, Հիւանդանոցի այս նոր բաժնի մէջ վճարող հիւանդներ կարելի ըլլայ ընդունիլ։

2.—Ժողովը իմանալով Երուսաղէմի Նախորդ եպիսկոպոս տեսուչ Տ. Դեւոնդ վրդ.ի ժամանումը ի Պոլիս և նկատողութեան առնելով Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքին պաշտօնագիրը, որոշեց Ն. Սրբազնութեան կարգադրութեան համաձայն հրաւիրել Տ. Դեւոնդ վրդ.ը, ըստ իր յանձնառութեան ներկայացնելու վանուց եկեմական ու կալուածական հաշիւները։ Ժողովը պէտք զգաց նաեւ որ վանուց վարական գործերը վարելու համար գէթ առժամեայ Տնօրէն Ժողով մը կազմուի, վանական անուղղին ելքն ու մուտքը պիտանէով մը սահմանուի և ըստ այնմ տեղի ունենայ մատակարարութիւնը և որոշեց այս կէտերն Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքին ուշադրութեանը յանձնել պարտ ու պատշաճն ի գործ դրուելու համար։

3.—Դահրէի Գաւառ. Ժողովը Ա. Զէնքանդրիոյ Թաղ. Խորհուրդին հետեւեալագրած էր առաջնորդին ընտրութեան արդիւնքը, որմէ Ժողովը հասու եղաւ թէ Տ. Մկրտիչ վրդ. Աղաւնունի քուէից բացարձակ առաւելութեամբ առաջնորդ ընտրուած է Եգիպտոսի։ Ժողովը օրհնաւոր գտնելով կատարուած ընտրութիւնը հաստատեց զայն։

Նոյնպէս հաստատեց Դահրէի Գաւառ. Վարչութեան Կրօն. և Քաղ. Ժողովներու նորոգ ընտրութիւնը որ տեղեկագրուած էր։

4.—Կարնոյ և Շապին Գարահիսարի Գաւառ. Ժողովոց տեղեկագիրներուն վրայ և ըստ բաղձանաց վիճականոց, որոշուեցաւ Կարնոյ առաջնորդ Տ. Զաւէն վրդ.ի և Շապին Գարահիսարի առաջնորդ Տ. Մմբատ վրդ.ի վկայագիր յանձնել, ստանալու համար եպիսկոպոսական ատենագիր։

5.—Ժողովը ուշադրութեան առնելով վարժարանաց արտօնագրերու խնդրոյն նկատմամբ Դիւանական Յանձնախումբին մատուցած տեղեկագիրը, ընդունեց եղած առաջարկութիւնը և որոշեց գործադրութիւնը՝ ըստ եղրակացութեան տեղեկագրին։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հօր կողմէ, աւագ գործակատար Արիս էֆ. Ֆէսճեան, առջի օր Բ. Դուռը երթալով շնորհաւորեց նորընտիր Տպագրական Տեսուչ Վսեմ. Քէմալ պէյը։

ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և զբաղեցաւ հաշուական խնդիրներով։

Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ եպս. Վանքեան որ օդափոխութեան համար Պրուսա կը գտնուէր, երէկ մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻՆ կողմէ, երէկ պաշտօնագիր մը ուղղուեցաւ Երուսաղէմի նախկին եպիսկոպոս տեսուչ Տ. Դեւոնդ վրդ. Մագասուտեանի, որով Խառն Ժողովոյ առաջիկայ չորեքշաբթի օր գումարուելիք նստին կը հրաւիրուի։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ սնօրէնութեամբ հետեւեալ կոնդակները հրատարակած է Ս. Էջմիածնի ամսաթերթը.

Կոնդակ յանուն տեսչի Հոգ. Ճեմարանի Մայր Աթոռին որով պատուիրեցաւ այժմէն իսկ սկսիլ Ճեմարանի աշակերտներուն հարցաքննութեանց և մինչեւ Զատիկ աւարտել։ Ցանուն Տ. Թովմա վարդապետի, որով փոխանորդ կարգուեցաւ Հին Նախիջեւանի։ Ցանուն վանական վարչութեան Մայր Աթոռին որով Տ. Խորէն վարդապետ Մուրատ-Բէկեան անդամ նշանակուեցաւ նոյն վարչութեան։

—Բարձրագոյն հրամանով Ղարաբաղի թեմին առաջնորդ նշանակուեցաւ Սինոդի անդամ Տ. Աշոտ Վրդ. Շահեանը։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ միաբաններէն Տ. Բարթողիմէոս եպս. Ճուղուրեանց վերջերս Մայր Աթոռին նկատմամբ կարեւոր հրատարակութիւն մը լոյս հանած է «Ս. Էջմիածինը իր սկզբնական տեղումն է» վերտառութեամբ։ Այդ կրօնական հրատարակութիւնը, որ նախապէս Մայր Աթոռի ամսաթերթին մէջ հրատարակուած էր, այս անգամ ալ առանձին պրակով և կարեւոր յաւելումներով հրատարակուած է հայերէն ու ռուսերէն լեզուներով։ Այդ հրատարակութիւնը կարեւոր յիշատակարան մըն է «Զուարթնոց» եկեղեցիի նկատմամբ։

ՄԱՅՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ շէնքին յատակագիծը պատրաստած և Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացուցած էր ճարտարապետ Ղազարոս էֆ. Ճէրահեան։ Ն. Սրբազնութիւնը զոհ մնալով այդ յատակագիծէն յանձնարարած է յիշեալ ճարտարապետին նոր յատակագիծ մըն ալ պատրաստել, տարբեր ծրագրով մը, որուն մէջէն ընտրուած ըլլայ այն թեւը, զոր ակէ առաջ որոշուած էր աւելցնել քահանայից խուցին մօտ։

ԻԶՄԻՐԻ առաջնորդ Տ. Եղիշէ Սրբազանի տիրամօր մահուան եօթն եօթնեակին առթիւ կիրակի՝ Երեւման Խաչի տօնին օրը, Տ. Եղիշէ վրդ. Խաչերեան պատարագած է Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ և քարոզած։ Առաջնորդ Սրբազանը իբր սպակիր չէ զգեստաւորուած։ Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան արարողութիւն մը կատարուած է։ Նոյն օրը Ուսումն. Խորհրդոյ անդամները, եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը և ուսուցչական մարմինը առաջնորդարան ելլելով ցաւակցական այցելութիւն տուած են Տ. Եղիշէ եպս.ի։

ԵՐԵՒԱՆՑԻ Տ. Գրիգոր Վրդ. Տէր Ստեփաննոսեանը, որ Էջմիածին կը գտնուէր, մարտ 22ին յանկարծամահ եղած է, 69 տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալը բազմաթիւ պաշտօններ վարած է։ Թիֆլիսի Էջմիածնական կալուածոց կառավարիչ եղած է ժամանակ մը։ Դանձակի փոխանորդութիւնը ,Էջմիածնի և Սուրմալուի գաւառներուն գործակալութիւնը, վանական վարչութեան անդամակցութիւնը և Գայլանեանց, Խոր Վիրապ, Կարմիր և Թավմա առաքելոյ վանքերուն վանահայրութիւնը վարած է երկար ժամանակներ։

ՅԱՒՈՎ կ'իմանանք մահը Ցակոբ էֆ. Գարամանեանի որ ընտանեօք Բարիզ կը գտնուէր՝ իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար։ Հանգուցեալը եղբայրն է Ցարութիւն էֆ. Գարամանեանի և կը մասնակցէր Գարամանեան գործառնութեանց։ Այս առթիւ մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք հանգուցեալին ընտանիքին ինչպէս նաև եղբօրը և պարագաներուն։

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ ամերիկեան վարժարանի տնօրէն Տօքթ. Զէյմպրոս այսօր, ժամը 8ին Մէսաժբոռի «Եանկէյ» շոգենաւով Պոլիս կը ժամանէ։

## ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ԷՖ. ՍԷՊՈՒՀԵԱՆԻ

Երէկ ժամը 8½ին Թօք Գաբուի Ս. Նիկողոս եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան հանդէսը Միքայէլ էֆ. Սեպուհեանի։ Եկեղեցիին ամբողջ ջահերն ու կերոնները վառուած էին։ Կը նախագահէր Տ. Դէորդ եպս. Երեցեան իր չորջ ունենալով Եղբաս Սաչեան և Գարեգին Խաչատուրեան վրդ.ներն և տասնմէկ աւելի քահանաներ ու դպիրներ։

Մագիսպասկ ղրկած էին Տէր և Տիկին Գ. Սեպուհեան և Վ. Սեպուհեան։

Ցուղարկաւորութեան արարողութիւնները ետք, բեմ եւլա նախագահ Սրբազանը և «Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք» խօսքը ընթերցանելով պերճխօսուն դասախօսութիւն մը Թուեց հանգուցեալին բարեմասնութիւնները և անոր որդւոյն Գառնիկ էֆ. Սեպուհեանի ու պարագաներուն երկնային մխիթարութիւն հայցեց։

Դագաղը ետքը դուրս հանուելով ուղղուեցաւ դէպի Թօք Գաբուի դուռը։ Կերոնները կը բռնէին Լ. Թօքալեան, Բէյիզեան, Ց. Գալաֆեան, Խ. Կիւլէսերեան, Հ. Թիրեաքեան էֆէնտիներ. իսկ ծոպերը՝ Ա. Աւետիսեան, Վ. Շալճեան, Ա. Շալճեան, Դ. Սրապեան և Խ. Սարաֆեան էֆ.ներ։ Ցուղարկաւորները կանգ առին Թօք Գաբուի դրան առջեւ, ուր կարդացուեցաւ վերջին Հոգեւոր և ներկայք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին հանգուցեալին պարագաներուն։ Ներկայից մէջ կը նշմարուէին ի մէջ այլոց Տէրք՝ Թ. Հանէսեան, Գ. Էրմէնեան, Շամանճեան Խան-որդի, Ց. Սպէնչեան, Ա. Տիրատուր, Ց. Թէոսեան, Ց. Զրաուքճեան, Ռ. Սէմէրճեան, Պ. Գաֆուգճեան, Մ. Ցակոբեան, Օ. Բօլատեան, Մ. Օլեկեան, Կիւսթաւ Բունդէր, Մ. Թօրգաբուլեան, Լ. Բանիկեան, Մինասեան Եղբ., Դ. Իսրայէլեան, Լ. Գօլօլեան, Ա. Միսաքեան, Մնտիկեան, Սիլեան, Յովհաննէս Մուրատեան, Ն. Օհանեան, Տ. Էսմէրեան, Ա. Թիրեաքեան, Օհնիկ-Մինրան, Տ. Բարազօղլու, Ա. Գալանօղ, Ն. Ալլահվէրդի, Ալթէնտրֆ, Ս. Տիրատուր, Բ. Տէօվլէթեան, Ց. Թէքէեան, Ա. Ժամկոչեան, Ա. Կոստեան, ևն., ևն.։

## ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Գում Գարու բնակող Արթին Խորասանճեան անուն երիտասարդը, որ քովս աչակերտութեան պաշտօնով կը մնար առենէ մը ի վեր, ասդին անդին սկսած է տարաձայնել թէ, ինք ինծի հետ ընկեր եղած է, թէ գործերնիս մէկ է, եւայլն։ Այսպէս քանի մը յաճախորդներ խարուած են իր ստապատիր խօսքերէն։ Ներկայ տողերով մանրամասն ընդ միտ կը ծանուցանեմ որ, այդ անձը ընկերոջ ո՛չ մէկ հանգամանք ունեցած է հետս, և թէ իր գործը աչկերտութիւն միայն եղած է աշխատանոցիս մէջ։ Կը յանձնարարեմ ուրեմն արդոյ յաճախորդներուս՝ չխաբուիլ այդ կեղծարարին խօսքերէն։

Ա.ՏԱՄՆԱՌՈՒԹ.
ԽԱՉԻԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
Պանճեր Գաբու, Պողոսչանիլիճ դէմ

☛ Կարդալ Մահմատ Փաշա, Խ-ՖԷՍՃԵԱՆ դեղարանի եւ միջազգային փոխիկ ազդ. Դ. երեսը

# ՐԷՍՄԻ

### ԹԷՎՖԻՔԱԹ

Պալատ Վիլայէթի մէջթուպէրը-ՐԷՆԻ Վան Վիլայէթի մէջթուպէրը իզէրէթլու Թահիր պէյ.

Վան Վիլայէթի մէջթուպէրլըՐԷՆԻ տախիլիյէ նէզարէթի ճէլիլէսի մէջթուպի զալէմի միթէհիվանի խիլէֆարնտան ըրֆթալու Քէմալ պէյ թաղեն պույրուլմուշ տրը։

# ՆԵՐՔԻՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽԵԻՎ. — Երլտրվի կայս. Պալատին մէջ առջի գիշեր հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Եգիպտոսի Խիվ Ապպաս Հիլմի փաշայի։ Ն. Բարձրութիւն ընկերակցութեամբ հիւրամեծար Հիւսմի փաշայի և իր հետեւորդներուն, ժամը 11ին Բեհլեր շոգենաւակով Պէպէքէն ելաւ Տօրմա-Պաղչէ ուրկից պալատական կառքերով առաջնորդուեցաւ Կայս. Պալատ։ Վեհ. Սուլթանը ժամը կէսին մատաղ հացկերոյթի սրահը։ Հացկերոյթը որու մէջտեղն կայս. նուագածուներու խումբը նուագեց, աւարտեցաւ ժամը 2ին։ Սեղանէն ետք Խիվը պատիւ ունեցաւ ներկայանալու Վեհ. Սուլթանին և արժանացաւ Կայս. մեծարանաց։ Խիվը ժամը 2½ին վերադարձաւ Պէպէք, իր մօրը տարսանքը։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ նորընտիր Տեսուչ Բէյմալ պէյ Կայս. Պալատ երթալով երախտագիտութիւն յայտնեց իրեն վստահուած պաշտօնին համար և յետոյ Բ. Դուռ երթալով ձեռնարկեց իր պաշտօնին։

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ. — Ռումանեոյ Բարոլ թագաւորը Ռումանական Ասաղ պատուանշանին մեծ խաչը նուիրեց գերման դեսպան Պ. Մարշալի, որ ներկայ գտնուած էր Պոլիս-Բէօսթէնճէ ընդհանրական բացման։

ՊՈՒԼԿԱՐ բանակէն զօր. Անտրէէֆ որ ժամանակէ մը ի վեր Պոլիս կը զբաղնուէր, Սոֆիա մեկնեցաւ։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ. Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանին մրցանակաբաշխութիւնը կատարուեցաւ կուսակալ Բէյլիս փաշայի նախագահութեամբ։ Այս տարուան շրջանաւարտները 97 հատ են։

## ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՆԱՆԿ.— Աւեւտ. Բ. դատարանը մանկ հաչակեց Պոլիս Ցնտգլեան, Լուլէճի խան և Ղալաթիա Տէմիր խան հաստատուած մասուկալաճառ Ֆօքիոն Հաճօրլէսը, և Պոլիս Հաճօրլէս խան հաստատուած պայուսակի վաճառական Անասասս Աբոսթոլիտիսը։ Դատարանի անդամ Եանգօ էֆ. Ժիւժ գօմիսէր և փոստաբան Ցարութիւն էֆ. Դայլբեան սէնտիք կարգուեցան։

ԳՈՂ. ԲԵՌՆԱԿԻՐՔ. — Սկիւտարցի Միքայէլ աղա, Մեծ Շուկայ, Թիւլպէնտի Տիրան և Մկրտիչ աղաներէն 90 ծրար մարմար գնելով Սկիւտար տանելու համար Խրքոր անուն բեռնակիրի մը կուտայ։ Սակայն ճամբան բեռնակիրը անյայտ կ'ելլայ։ Միքայէլ աղա իսկոյն ոստիկանութեան կը դիմէ։ Քննութիւն կատարուելով բեռնակիրը գտնուեցաւ Թաշ խանի իր սենեակէն, ուր երկու ծրարներ միայն կային։ Բնակիչներուն ականատեսներուն մէկ քանի ծրարներ գտնուեցան։ Մէնքն ալ ձերբակալուեցան։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱՆ.— Առջի ժամը 5.50ին Գարթալէն մեկնած կ[illegible] ռաքուտը տապալեց Նիզամի անուն տարու տղայ մը որ խուլ-համր է։ Տ[illegible] ճարպիկ թիւնը ունեցաւ վայրաջարտաղելի կասկարայէն կախուելու։ Ն[illegible] միջոցին կառավարմէն ալ կեցաւ, ոչ[illegible] տղան թեթեւ վէրքերով ազատուեցաւ։

## ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 31 մայիս. — Թոքիոյէ հեռագրուի թէ ծովակալ Քամիմուրա որ Վլատիվոսթոքի առջեւ կը հալածէ Բօժանէթվէնոքիի դէպքերէ տարմիր մնացորդները, որոնք նոյն նաւատորմիղը ապաւէն փնտռել կը փորձէր հասած է անոնց։ Քամիմուրա ընկերացած է բոլոր այդ փախստական մարտանաւերը Վլատիվոսթոքի հարաւակողմը։ Ոչ մէկ ռուսական հեռագիր կը հաստատէ այս նոր աղէտը որ կատարուած անէացումը պիտի ըլլայ Պալթիկի ռուսական նաւատորմին։

ԲԱՐԻԶ.— Բեթերսպուրգէ կը հեռագրուի թէ Զարին նախագահութեամբ Նախարարաց Խորհուրդ մը պիտի գումարուի այս առաւօտ որուն պիտի մասնակցին Կայսերական Իշխանները։ Ս. Խորհուրդին մէջ պիտի քննուի թէ պէտք է պատերազմը շարունակել թէ ոչ։ Կը հաստատեն թէ Զարը պիտի ընդդիմանայ խաղաղութեան ամէն գաղափարի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մինչ Բօրէայի նեղուցին մէջ կը մղուէր փճացնող նաւամարտը, մարէշալ Օեամա ցամաքի վրայ կորովի յարձակողականի մը սկսաւ ռուս ձախ թեւին դէմ։ Կատաղի կռիւ մը մղուեցաւ։ Զօր. Քաուլպարս կամարեալ ձախողուածի մը մատնուեցաւ։ Ռուսաց կորուստները կարեւոր են։ Երկու կողմի ուժերը մեծ են։ Ռուսապարապետը այս կռիւին մասին տեղեկագիր չէ ղրկած դեռ։

## ԱԿԱՐԱՆ

### ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

18/31 Մայիս 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

| | |
|---|---|
| Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Օ. Ո. | 96.09 |
| Երէկուան էն բարձր գինը » | 96.10 |
| » էն վար գինը » | 95.39 |

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ

| | |
|---|---|
| Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Ֆր. | 133 1/8 |
| Երէկուան էն բարձր գինը » | 133 1/4 |
| » էն վար » » | 132.75 |
| Բէյժիի պարտաթուղթ ֆրանք | 392.— |
| Շիրքէթը Խայրիէ | 31.— |
| Օսմանեան Պանքա | 620.— |
| Տէրքոսի Զուրի ընկ. | 254.— |
| Փարափ Կ. Պոլսոյ | 513.— |
| Քրէտիի Ֆոնսիէ Էֆիրիէն Ա. | 310.— |
| » « » Բ. | 268.75 |
| Պանք Նաս. Կրէս. | 435.— |
| Թրամվայի Բաժնեթուղթ | 7.72½ |
| Անատօլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ո. | 13.55 |
| Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ. | 4 — |
| Լաւրիոմ ֆր. | 42.— |
| Թրանսվալ » | 90. |
| Ռուսական 4% 1901 | 88.30 |
| Ճարտնական 4 % | 87.50 |
| Սպանիական արտաքին | 91.77 |
| Անգլիական Քոնսոլիտ Ա. Ո. | 91.25 |
| Ֆրանսական Ռանթ ֆր. | 99.67 |

## ՐՈՒՄԷԼԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

### 212ՐԴ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ — 31 ՄԱՅԻՍ 1905

| Նումէրօ | Ֆրանգ | Նումէրօ | Ֆրանգ | Նումէրօ | Ֆրանգ | Նումէրօ | Ֆրանգ |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 120289 | 300000 | 601908 | 1250 | 307647 | 1000 | 1212349 | 1000 |
| 374146 | 25000 | 708500 | » | 452280 | » | 1289575 | » |
| 790637 | 10000 | 935000 | » | 602260 | » | 1366758 | » |
| 1424203 | » | 1023078 | » | 614083 | » | 1399789 | » |
| 118529 | 2000 | 1028277 | » | 618452 | » | 1615364 | » |
| 1059087 | » | 1060353 | » | 621447 | » | 1697310 | » |
| 1166440 | » | 1212347 | » |

ԾԻԹՕՆ ՍՄԱՆԶՈՒՄԻԻ 54

# ԿԱՅՐԻ ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ

## ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ

ԵՒ ՏՈՒԺՄԱԹԻՔ ՀԱՍԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒԱՐԱՆՏԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ՀԵՂԻՆԱԿ ԿԻՍՈՒԹԱԼԻ ԷՄԻՆ

## ԿՈՒԱՐԱՆՏԻՆ

Ե.

## ՄՕՆԴՕՆԷՐԱ

Կ'ապաէր որ իր սարակարգելը [illegible]օէր։ Հարիւրապետը իրեն հետաքրքրուն նշանացի դրաման ընելէ եաբը [illegible] կենան, քանի մը քայլ յառաջա[illegible], զինուորական պլոյն տաւ և [illegible]սանելու։ Իր բոլոր յատկութիւնն[illegible]ուն հետ, հարիւրապետը խօսող չըլլալու յատկութիւնն ալ ունէր։

Տօն Զէնօ հասկցաւ որ եթէ ինք հարցաքննէր հարիւրապետը, անիկա դրեթէ պիտի չխօսէր։ Ուստի ճիգ մը [illegible]ըսաւ և անտարբերութիւն մը կեղծելով ըսաւ.

—Ահաւասիկ դարձաք, հարիւրապետ Քիրօկա։

—Այո՛, զօրավար, պատասխանեց սպան լակոնաբար։

—Ձեզ յանձնուած փաթուկ պաշտօնը լաւին կատարեցի՞ք։

—Այնպէս կը կարծեմ։

—Թշնամիները բանեցի՞ք։

—Այո՛։

Տօն Զէնօ կը վարանէր իրեն հանար չանեկան եղած բան կէտին գալու։ Վայրկեան մը եաքը զսպուած բարկութիւնով հարցուց,

—Բայց վերջապէս ի՞նչ ըրիք։

Այս միջոցին կապտաւորուհիներէն մէկը բաւուն չարժումով մը մէկդի ըրաւ հարիւրապետը և քայլ մը առաջ անցնելով,

—Ձէ՛ք գիտեր, Տօն Զէնօ կապրալ, ըսաւ հեգնական ձայնով, և ազնուական շարժումով մը ուսերուն վրայ ձգելով դէմքը ծածկող սեւ ժանեակէ քօղը։

Սպաները աքանչացում յայտնեցին այս կնոջ գեղեցկութիւնը տեսնելով։ Տօն Զէնօ կապրալ քայլ մը եա գնաց չրթունքը խածնելով, մինչ դէմքին վրայ մահաբեր ժպտութիւն մը տարածուած էր։

—Տիկին, ըսաւ ակռաները սեղմելով, գուք կապտաւոր էք և մինչև որ հարցում չըլլայ ձեզ, պէտք չէ որ խօսիք։

—Ձգուշացէք, ընկեր, ըսաւ։ Ես օտարական եմ և խաղաղութեամբ կը ճամբորդեմ։ Ո՛չ ոք իրաւունք ունի զիս կեցնելու։

—Թերեւս, Տիկին, պատասխանեց Զէնօ Կապրալ պաղարէն, բայց կը կրկնեմ, երբ հարցում ընեմ ձեզ, այն ատեն միայն կ'արտասնեմ որ պատասխան տաք ինծի։

—Այդհօք գոկերու խումբի մը ձեռք ինկած եմ, ըսաւ արտամարտանքով։ Ինծի հետ վարուելու եղանակիդ ալ այս կասկածս կ'աւելցնէ։

Բարկութեան մրմունջ մը, որ խլոյն զսպուեցաւ Զէնօ Կապրալի մէկ նշանին վրայ, բարձրացաւ խլոյն ներկայից մէջ այս յանդգնութեան վրայ։

—Ո՞ւր է առաջնորդը, ըսաւ Զէնօ Կապրալ հարիւրապետին դառնալով։

—Ձերբակալեցի։

—Շատ ապէկ։ Ապացոյցներ ունի՞ք։

—Անվիճելի։

—Թող բերեն։

Ներկաներուն մէջ չարժում մը տեղի ունեցաւ։ Ոմանք բաժնուեցան կապտաւորները չրջապատող խումբին և հրելով հրմտկելով իրենց պիտին առջեւ բերին խառնածին մը։

Տօն Զէնօ Կապրալ վայրկեան մը նայեցաւ այս մարդուն երեսը որ իր առջեւ կեցած էր զողզոլով։

—Դուք մեզի հանգէպ զանցառութեան մէջ գտնուած էք, ըսաւ վերջապէս։ Իրաւունք ունիմ զձեզ պատժելու։ Հինգ վայրկեան միջոց կուտամ վերջին ապօթքիդ ընելու համար։

—Ես անմեղ եմ, մրմռաց մարդը ծունգի գալով և գլուխը ծռելով։

Տօն Զէնօ Կապրալ ուսերը թօթուեց և դարձաւ իր մարդացը ուղղեց հետ խօսեցաւ ցած ձայնով և անտարբեր երեւոյթով մը, առանց մարկ ընելու այն աղաչանքներուն զոր կպանաւորը կը չարունակէր արտասանելից։

Երեք չորս վայրկեաններ անցան։ Մահաչուք լռութիւն մը կը տարածէր ուշադիր ականջին վրայ։ Տօն Զէնօ Կապրալ եաին դարձաւ և հարիւրապետ Քիրօկային նշան մը ընելով ըսաւ,

—Ժամանակ է։

—Շատ ապէկ, ըսաւ հարիւրապետը։

Մէկը ելաւ քանի մը քայլ անդին գտնուած ծառի մը վրայ և չուան մը կախեց գլխաւոր ճիւղին։ Հարիւրապետը հրամայեց որ մարդը ծառին տակ բերեն և հանգոյցը անմիջապէս ձգեց անոր վզին չորը։

—Կեցէք, պուռաց կապտաւորուհին։

Այս մարդը իմ ծանօթս է։ Ձգուցացէք։

Պահ մը վարանում տիրեց։ Մարդը չունչ առաւ և կարծեց թէ ազատած է։

(Շարունակելի)


## ՏՌԴ. Յ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Մասնագէտ ժիրկ. մորթի, գաղդիական սախաթ, արանց և կանանց ծնդամիզական գործարաններու։

Ելն, հիւանդարանց

Ցիչեալ ժիրկը որ 15 տարի շարունակ պաշտօնավարած է Գասթէմունիի նահանգին հեւանգանոցներուն մէջ, որ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները տնտեսապէս ուսումնասիրած էին, և որ հիւանդ տարի չափ ալ Ե թաղայի ազգ կարգի հիւանդանոցի յատուկ նշանաւոր հիւանդանոցներուն մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարած և գործնական փորձեր կրած է, և ասա կերպով նոյն հիւանդութիւններու բուժման ամենափրկիչ մեթոտներուն մէջ հմտութիւն ձեռք բերած, այժմ հաստատուած է Բէրա, Պէյօղլը Բարմաք գարու։ Թիւ 10 և կէսօրէն մինչև ժամը 11 կը գտնուի Պահէլգարու։ Մինչեռան դեղարարը, ուր կը դարմանէ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները, որպէսզի ալ հինցած բլլան։

Ուրբաթ օրերը ձրի ազգաւորներ։

50—22

## ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՍԱԶԵԼԱՆԷՍԻ

Սուլթան Համամ Գոմբրջը օղուս խանրնաս 92 էվ 93 նումէրօլու օտալարա նազլ օլունմուշ տրբ։

Մանմիլէ 14 սէնէսէն պէրի չէնրիմիզէ իմրայի վէ քեալէթի թիմէքէ վէ զայրէթ ու խիթիզմէթիյէ հէր քէսին հիւանդ թէվէհհիւհ վէ էնթիէթինի գազանմը էրպապը համուտ վէ լիւզաքիաան վէ Մէքթէպի Հուգուգը Շանանէսէն մէգուն պիրինճի արնրճ տավ վէքիլլերինէն մանրուճ պիր զամ տրբ։ Թէնթիլերի հէր նէվ չէրի, հուգուգ, ճէզա վէ թիճարէթ տավալարընը աէրէճանէ իտէր։ Տավալարը հագգրնտա մէճճանէն մարիմաթ ալմագ իսթէյէնլէրէ պէլանը բէյտէն գարնմագ։ Գազը տավատան բէյնի իւնրէթ ալմասընը կէտի բէք չօգարընը տաստէյէն թէվիրլէտ գուսուր էյլէմէգ։ Իստանբուլանէի ճամա՛ գիւլէրի տախի տրգ տրբ։ Սապահլայր սաաթ 3-8ետ վէ ագամլարը տախի 10-11է գատար եազրխանէսինտէ պուլունուր։ 26—50

## ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Հաճարամանոթ մասնագէտ Վենեբական ու ծնդամիզական ախտերու

Կիրակարամբ ուրբաթական համարդուճեանն կը չարունակէ յանձնարարել իր Բերա, մեծ փողոցի ուղղութեան վրայ, Միսք փողոցի անկիւնը, թիւ 4։ 16—50



## Ա՛ԹԻՆԻՕՆ

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄՐ ԻՂՈՒՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԻԱՍԸ

1828 Վէ 1829ՏԱ ԹԷԷՍԻՍ ԳԻԼԷԼՆՄԸՇ

Մkrէգի իտարէսի — Բարիզէ, Վանսօմ միւսանքնտա 9 նիւմէրօլը տայիրէի խուսուսիէրինճէ

| ՀԱԲԻԹ ՃԻՒՂԷՍԻ | ԷՕՄԻՆՐ ՃԻՒՂԷՍԻ |
|---|---|
| Սէրմայէ վէ իհթիեաթ 119,000,000 ֆր. | Սէրմայէ վէ իհթիեաթ 161,500,000 ֆր. |
| 1903ին թահսիլաթը 25,000,000 » | 1903 բրիմ թահսիլաթը 12,000,000 » |
| Թէմիէ օլունան զիյան 284,000,000 » | Թէմիէ օլունան զիյան 130,000,000 » |
| Սիկուրթալը էմլաքըն զբյմէթի 22 միլիառ։ | Սիկուրթասալանէօմիւբ 278,000,000 » |

1828 L'UNION DE PARIS

ՊՈՒՇԻՐԷԹ կաէթէ միւասիա չէրսիթի իլէ Թիւրքիասա սիկուրթա գայտ իսէր Լ'ՕՄԻՆՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱ չիպէսի ասլսի միւնթէլիֆ սուրէթաէ վէ խուսուսէ էհվէն ֆիյզթլարա էօմիւր սիկուրթա խաէր։

ՇԻՐԻԹԻՆ ՊԱՆԳԱՍԸ «Օսմանը Պանքասը» տրբ. Թիւրքիա վէ Մէմալիք Շարգիյէ իչէն միւտիրիյէթը ումումիյէ = Սթամբօլ, Սուլթան Համամընատ, Բաթրմբր Օղլու Բասաժ

Միւտիր ումումիսի — ՍԻՄՕՆ ՔԱՅՍԷՐԼԻԱՆ

Միւտիր մուավինի — ՄԻՀԷՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍՍԵԱՆ

Ղալաթասու այրուճա պիր Շիւպէսի օլուղը կիսի՝ Մէմալիքը Մահրուսէնին հէր թարաֆընատա տախի խուսուսի ժամանալարը վար տրբ։ 50—42



## ՀԱԶԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՀԱԳԵՐՁԻ ԵՒ ԷՔԻԼՄԻ ԹԱՅՏՂԱՆԸ

Եւրոպայէն ներածուած խայտղանի ջուրերուն ամէնէն նախամեծարը, այս խայտղանը, որ Ռունասանի Արուեսանէ 8 ցանանդէսէն արժանիքի արծաթ չքանչանի արժանացած է։ Անուշահամ է և բնաւ սատմոքը չխանգարեր։ Օսմանեան երեւելի բժիշկներու գնահատման արժանացած է, և մասնաւորապէս յանձնարարուած է հանգուցեալ Տօքթ. Խրասանեան Լիֆենթիլ։ Այս խայտղանը եթէ [illegible]ցնի դգալով մը խմուելիք ջուրին խառնուելով խաւի, ամէն կարգի տարափոր, հիւանդութեանց դէմ կը պայքարէ մարդը։

Աբրագաչա կը բուժէ հազը, հարբուխը, կուրծքի իլուսքները, պոնչիթը դժուարաշնչութիւնը, թոքախտ սկզբնաւորութիւնը, մորթի հիւանդութիւնները և ծնդական գործարաններու անհանգստութիւնը։

Կը ծախուի Մարրոքզոդաքիս ամէն մեծ դեղարաններու և դեղի մթերանոցներուն մէջ։ Կ. Գոլոյ համար գինն է 5 գահեկան։ 25—50



## ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

## ՔԱՌԼԷՄԱՆ

ԲԵՐԱ

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ԴԻՄԱՑ

ԱՅՍՕՐՈՒԷՆԷ ՍԿՍԵԱԼ ԱՄԷՆ ՕՐ

ՃՈԽ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻՍ ԱՄԷՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒՆ

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՁԵՂՁՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՅՈՅ ՅԱՏՈՒԿ

Պուզմեր, Ժիլբօճներ, Հովանոցներ եւն. եւն.

ՕՔՔԱԶԻՈՆ! ՍՕԼՏ! ՔՈՒԲՕՆ!



CHOCOLAT

## ԱՆԶՈՒԳԱԿԱՆ

## ՎԻԼԼԱՐԻ ՇՈՔՈԼԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ԿԱԹՈՎ, ՁՈՒՏ ՔԱՔԱՕՎ ԵՒ ԱՆԽԱՐԴԱԽ

Ֆրիպուրկի (Զուիցերիա) քաղաքապետութենէն ընտրուած բժշկական մասնախուզիչի մը հսկողութեան ներքեւ պատրաստուած է։

Ամէն անունք որ ասոյ «Վիլլար» անուն գործարանին կնիքով, նուագով, կոնֆետ, լոնիլոպոլ և դարդ չոքոլան տակաւին չէն կերած, պիտի չկրնան ըսել թէ կերած ենք լաւագոյնն ու համեղը։

ՈՉ ՄԷԿ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՆԱՑ ՀԱՒԱՍԱՐԻԼ

## ՎԻԼԼԱՐԻ ՇՈՔՕԼԱՀԻ

Կը ծախուի ամէն տեղ, ի մասնաւորի կը գտնուի հետեւեալ տեղերը

Բերա, Տէտր Թագաթլեանի Բաթիսբրին, Տօղրուսեալ Թիւ 290, Մ. Ժ. Բաբիի վաճառատունը, և Թրամվայ ճատէսի Գէլքեար փողոցի անկիւնը Անուշավաճառ Մոսկոնց, Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի Բաշա խանի մէջ հանրածանօթ մասուլկպիճի Հաճի Ռէճէպ ազայի քով, կամուրլին վրայ, Վասֆորի չոգենաւեան կողմը, ծխավաճառ Աբիսթիսի էֆէնտիի խանութը, Գալիս Եէնի Ճամի Բեազիմ պէյի դեղօրէից վաճառատունը, Սիրքէճի Թրամվայ ճատէսի Բէօրիւլի խանին անկիւնը մեծ նպարավաճառատունը, Գատրգիւղ Տէտր Տրդատ Փրիգորեանի (օղային կողի ընկերութեան դէմ) դեղօրէից վաճառատունը, Գալաղանեաց Իսկէլէ ճատէսի Մ. Սիրվէսթրօին դեղարանը եւ Մեծ Շուկայ, Գալիփաքճըլար, Տէտր Գրիգոր Մարգպանեանի Կիւլիսթան վաճառատունը եւայլն։

Կեդրոնատեղին է Կ. Գոլիս Ֆնեզլեան խան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Է

Mr. C. FROHLICH, Vitalis han, Galata Constantinople

19—20



ԱԶԳՈՒՄ ՄԻԶԱՏԱՍ ՊԱՆ ՓՈՇԻ ՓԱՏՈՂՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՄԸ

Կ'ուզէ՞ք հանգիստ ու մրսիկ-մրսիկ ընելու ազատիլ սա աներեւոյթ մթնոլորտին տուած չարչարանքներէն ԳԻՄԵՑԷՔ ՈՒՂՂԱԿԻ

## ԹԱՂԻԿ ՖԷՍՖԵԱՆԻ

ԴԵՂԱՐԱՆԸ

Մանմաս Փաստ Գաշի, «պօղաչանիթիճ դէմ, թիւ 261

ուր հոն պիտի գտնէք թարմ և առաջին ռեսա կէն խիստ ազդու Տալմացիայի միակ միջատասպան փոշի, որ վարդենակ կ'սպանէ ու կ'ոպան փոշի, որ վարդենակ կ'սպանէ ու կ'ոչնչացնէ, մլուկը, լուն (իրիզ), ոջիլը, ճանճը, մժեղը (սիվրիսիէք)։ Ուսիցը (կիւվէն), քարրիլը ցուեանի-ուսիչը և ուրիշ խոյ մը մանակար մրջիւններ ու ճճիներ։ սոյն փոշիները մեծ ու պզտիկ մասնաւոր տուփերու մէջ դրուած պատրաստ կը ծախուին։ Ուստի այնչափ անոնք որոնք պէտք ունին ազդու մի պատրաստ փոշիի և կ'ուզեն գիշերները անուշիկանուշիկ քնանալ և առաղջասասան փոշիի և կ'ուզեն գիշերները անուշիկանուշիկ քնանալ և առաղջութիւնին չը խանգարուած արթնալ թող հանին դիմել դեղարանս գնելով տուփ մը փոշի քանի որ այս տեսակ պէտք մը գոնացնելու համար դեղարանս ունի իր դիւրութիւնը Պոլսոյ կարեւոր և կեդրոն մէկ տեղը գտնո՛ւ։ Աւելորդ նկատած չենք ըլլար հոս անգամ մը եւս յիշեցնելու թէ՝ Դեղարանս որ Պատ. հասարակութեան չնորհիւ քիչ ժամանակուան մէջ չկրնայ բնդունելիութեան արժանացաւ իր ուղղամիտ գործունէութեամբ ալ ոչ միայն գործածելով իր նպատակին, այլ և դեղերու թարմութեամբ, դեղագրերու արագ և ճշդապատրաստութեամբ, գիներու չափաւորութեամբ և որ աւելին է արուեստի խղճամիտ գործադրութեամբ միշտ գոհ ձգելով իր ազնիւ յաճախորդները։

Դեղարանս նաև Եւրոպական ասն մը հետ ալ բանակցած ըլլալով ամէն չարիներու Զուիցերիական թարմ պատուաստի թիւպեր (ասբ գալէմի) կը հասնին Գալաթայի և գաւառային յանձնարարութիւնը փութով կը կատարուի։

Ցիչենք նաև ամէն օր Դեղարանս յաճախող Հայ և օտարազգի բժիշկներէն մասնաւորապէս ծանօթ Բ.Թ.Ի.Ն.Ի՝ որ ամէն Գ.Ս. Ն. Շաբաթ օրերը ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իր ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբը դեղարանիս մասնաւոր դարմանարանը։

Ահա մասամբ մը պարզելով Դեղարանիս ներկայ վիճակը կը յուսանք թէ արդէն յաճախորդները ինչպէս գոհ, յետ այսու եւս միշտ պիտի չարունակեն իրենց վստահութիւնը Դեղարանիս նկատմամբ, և փոխանակ հեռաւոր տեղերը դիմելու ուղղակի պիտի այցելեն Դեղարանս, ուր ա՛մէն տեսակ դիւրութիւն ներ պիտի ընծայուին իրենց կատարելապէս գոհ թողնելու համար, քանի որ Դեղարանիս սկզբունքը եղած է ՈՒՂՂԱՒՈՐԻՒՆ։

ԴԵՂԱՐԱՆՍ ՈՒՆԻ ՆԱԵՒ ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ ՍՊԱՍ 50—7

## ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'ուզէ՞ք հարսնիքներուդ փայլը աւելցնել, գեղատեսիլ «էֆէյ» մը տալ մօտերուն, դիմեցէք ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆ։ Վաճառատունը, ուր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ խնամով վերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր մոմեր, անմրցելի ոճան գիներով։ Կը գտնուի նաև հոն հարսի կիսաձան, քողք, քողքի ասուակ, զարդարուած կողով, ծաղիկ, փեսուր, եւն. եւն. եւն.։

Փութացէ՛ք, հարսնիքի Տէրեր, այցելել անգամ մը Նշան Ջամիջեանի հարսանեկան մոմերու ճոխ վաճառատունը, ուր ոչ միայն ձեր ճաշակը, այլ նաև ձեր քսակն ալ գոհացուցմ պիտի գտնէ։

ՍԽԱԼ ՏԵՂ ՉԵՐԹԱՔ

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆ

Կ. Գոլիս, Բամանբօ խանի տակ, թիւ 86 37—50



## ԱՌԻԹԷՆ ՕԳՈՒՏ ՔԱՂԵԼ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

## ՀԷՐՃԱՅԻ

ԱՊԱՌԻԿ ԵՒ ԿԱՆԽԻ՝ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Գոնարեղէնցներու, ամէն տեսակ կահ կարասիներու եւ ամէնէն նորագոյն հագուստներու, եւ այլն

Գտիր ունիք ծանուցանել պատուիրան հասարակութեան թէ՝ մեր վաճառատունց ապրանքներուն տեսակները աւելի ճոխացնելու ու մեր յարգելի յաճախորդաց աւելի գոհացում տալու նպատակաւ, օգտակրութեան վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներէ զատ կիներու և այրերու համար՝ և մեծ ու փոքր ամէն տարիքի յատուկ զգեստեղէններու, ճերմակեղէններու և (Թուհաֆիէ) ու միանգամայն ամէն տեսակ առաջնակարգ կարասիներու (ձեղունի լամբաներ, աֆիսէներ և այլն) ճոխ մթերանոց մը հաստատած ենք, խիստ դիւրամատչելի գիներով և կանխիկ ու ապառիկ պայմաններով,

Արդ՝ կը խնդրուի մեր համակրելի յաճախորդներէն, որ բարեհաճին դիմել վերոյիշեալ վաճառատունները, ուրկէ անտարակոյս անոնուն գոհունակութեամբ պիտի մեկնին։

ՎՃԱՐՄԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ

1. Ապառիկ գնողներու համար հարիւրին 20 կանխիկ և մնացեալ գումարին հարիւրին 5 չարաթական վճարմամբ։

2. Կանխիկ գնողներու համար հարիւրին 5 զեղչ։

3. Կանխիկ ծախուած ապրանքներէն միմիայն ագամանդեայ գոհարեղէնները երբ գործածուած բայց անվնաս մնացած ըլլան՝ հարիւրին 10 զեղչով, իսկ ապառիկ ծախուած և անվնաս մնացած միմիայն ագամանդեայ գոհարեղէններէ ալ հարիւրին 15 զեղչով ետ կ'առնուին։

ԱԿԱՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՁԵՆԱՑ

Ց. Գ. Շաբաթական վճարանց համար հաւատիչներ ընդմիշտ պատրաստ են։

Մեծ Շուկայ, Մարչաց Փողոց թիւ 13, Կ. Գոլիս 23—50



## ԼԻԳՕՆՕՄԻՍ

ՊԱԼԽԹ

(EPARGNE-CHANCE)

Ն. ԲՅԲԼԶՕՂԼՈՒ ՎԷ ՇԻՒՐԷՔԵԱՍԸ

ՊԱՆԳԱՍԸ

ՍԹԱՆՊՕԼՏԱ ՍԻՐՔԷՃԻՏԷ ՔԷՕՐԻՒԼԻ ԽԱՆԸՆՏԱ

ՆՈՒՄԷՐՕ 26

ԱԹԸԼԸՐ այրգ թէէսիպաթլա Վրտիրլիւ իքրա իյէլի վէ ֆարիւի թահվիլաթ

ԱԴՕՆԹՕ ԻՏԻԼԻՐ գատանլար վէ իսպէթ օյուան թահվիլաթ

ԱՎԱՆՍ ՎԷՐԻԼԻՐ էհտամ իւզրլրնէ

ԹԱՀԳԻԹ ԻՏԻԼԻՐ մէհճանէն պիլ ճիւրէ թահվիլաթը խսապէթ իսուսի իթմէտիկի

ԱԹԸԼԸՐԸ Իզ փիր Հա իտիյէ Սէնայի Էքթէպի վէ սուր բէսա Թիւբիլանգօ պիլէթլէրի

ՍԻԿՈՒՐԹԱ ՕԼՈՒՆԸՐ հարիգէ գարը էպ'իյէ վէ մօպիլեա։

ԻՄԹԻԱԶ. — Կէրէք բիճամդրգ վէ կէրէքսէ վիրայաթը Շահանէ իչի՝ Ն ճիտաի ուճէնթլէրէ իմթիյազ վար տրբ։ Տօլկուն գօմիսիոն վէրիր։ Պո. խուսուսա եա սորլուսան սորլուսա եա խոսա մէքթուպ իլէ Բէյօղլիլիւ խանընա վագր միւտիրիյէթը ումումիյէյ միբաճաաթ իտիրէ։ 2—50



## ՊՆԴՈՒԹԵՆԷ ՏԱՌԱՊՈՂՆԵՐՈՒՆ

Պնդութենէ առառապողներուն կը յանձնարարուի ամէն իրիկուան կերակուրին մէջտեղը ԹՐԻՊԼԻՐԱՆ գործածել, անկէ սուրճի գաւաթ մը խառնելով ջուրի, գինիի կամ կաթի հետ, ինչ որ ամէնէն յամառ պնդութիւնն իսկ անմիջապէս կ'անհետացնէ առանց լուծմունքի ու խիթ պատճառելու։ և կը կանոնաւորէ կղկղանքին արտադրութիւնը պէտք եղած քանակութեամբ։ ԹՐԻՊԼԻՐԱՆԻ բժշկարար արդիւնքը կը տեսնուի ամէն օր հետեւեալ տուտուն։ որուն կանոնաւոր ու եր,կարատեւ գործածութիւնը հիմնապէս կ'արգիլէ պնդութեան վերադարձը առանց աղիքները բորբոքելու և լուծողականներու նման աղիքները քերթելուն։ Կը ծախուի ամէն մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։ ուշադրութիւն ընել պիտակներուն ստորագրուած գրուած հետեւեալ հասցէին. Maison L. Frere, 19, rue Jacob, Paris։ Մասնաւորապէս կը յանձնարարուի այն տիկիններուն որոնք չարունակ յուսահատօրէն կը մաքառին պնդութեան դէմ։ ԹՐԻՊԼԻՐԱՆի գործածութիւնը օրական հագիւ 20 փարա ծախս կը պատճառէ։ 18 12—18



ԳԼԵՕՑԻՒԳ ԷԼԳԻՍԷ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

## Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ ՎԷ ՇԻՒՐԷԲԵԱՍԸ

Խարանցոլ, Սուլթան Համամընցա Թօփալեան խանը թէքմիլ 2՝ գարբնցա

Էլպիսէ մաղազասրը միանքնտա հէմտան է՝ Էսկի վէ էն գիլատէ քէսպի էմնիյէթ իթմիշ օլան վէ 1871 սէնէ. սինեա թէէսիս օլունան Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ պէօյիւք էլպիսէ սէրզրիթօսը, էսկի նամ ու ինվանընը վէ մէքանընը սալա թէպտիլ իթմէտիքէն մատտա, ահիպ վէ միւեսսիսի պու տէֆա պիր գաթ տահա ինղլիսաթ վէ թէքէմմիւլէ պէզլի ղարլէթ իստէրէք, Թօփալեան բանին, ումամ իքնէի գաթքը քէնտուսինէ հասը վէ մաղազասընը թէվէսիս էյլէմէկ տրբ։

1. Օրատա մէվճուտ էլպիսէյէրին ասն մօտտա գումաղ վէ պիչիմէրիին,

2. Գումաղլարընը մէթանէթ վէ զէրֆէթիին,

3. Ֆիյաթլարընը զալէթ միւթէտիլ, վէ էլվերիշլի օլմասընը։

Բէյիւլան կէօրէն միւհթէրէմ միւ թէրիւէրէն մէգքիւր մաղազասրըմզատան այրըլմայճազլարընա գովիյէն էմինիզ։

Մէկզքիր մաղազատա էօյլիւ իւզէ բինէ ատ էլպիսէ տարրլմագտա տրբ։

ՖԻՑԱԹ ՄԱԳԹՈՒ

ԲԱԶԱՐ ԿԻՒՆԷԼԷՐԻ ՏԷ ԱԶԸԴ ՏԸՐ 35 50



## Ժ. Բ. ԲԱԲԲԱ

Թիւ 322, Բերա, Մեծ Փողոց, թիւ 322

Քօսթիւմի, բառաբսիի և բանթալօնի համար կերպասեղէնաց ճոխ տեսակներ։

Ժ. Բ. ԲԱԲԲԱ

171, Ղալաթիա Ֆէրմէճէճիլէր, 171

Քօսթիւմի, բառաբսիի և այլի համար ճոխ կերպասներու մթերք մը։

Ժ. Բ. ԲԱԲԲԱ

թիւ 17, Գոլիս, Սուլթան Համամ, թիւ 17

Քօսթիւմի, ժիլէի և բառաբսի ի համար ա լա մօտ կերպասներ։ 12—10



## ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Գլատնա մասնաւոր ծանուցագիրը որ վերացուած է Մէարիֆ բարձրագոյն հրամանաւ, այս անգամ բոլորովին սպառած լլալով, 1906րդ տարուան տպագրութեան առիթ տրուած ենք ծանրել գոյն տալ Պոլսոյ մէջ գործող պատուաւոր փնտռուած վաճառականին, ինչպէս նաեւ ապահովագրական ընկերութիւնին մասնաւորապէս ամէն ոք ուզէ՝ թէ ոչ ուզէ՝ գրիչի մարդոց որոնք՝ գտնուելու եղանակը, Օսմանեան քաղաքներուն ու գիւղաքաղաքներուն մէջ գործող ամէն տէր գրիչի մարդոց՝ որոնք՝ գտնուելու եղանակը, վաճառականը ու սեղանաւորը։

Մանուցագիր օրացոյցը խնամած կազմով ու սիրուն ցրքրկի մը ձեւով պիտի պատրաստուի ու պիտի վաճառուի միայն երեք գրչի։ այս գնով պիտի գրկուի նաեւ ամենանշանաւոր գաւառներէն ապապրոդներուն։ կրնաք որ իր հասցէին հետ վէրսիոյ գրչի ըլլայ երեք դահեկանի նամակագրել, որուն փ իսրէն պիտի սատանայ տալ։ դ օրացոյց մը, դ յղ տուող փնտռուած ընկերութիւնը վաճառականը ու սեղանաւորը։

Հետեւաբար Ներկայիս կը ծանուցանի Պոլսոյ մէջ գործող ընկերութիւններու, վաճառականներու ու այն ամէն գործի մարդոց, որպէս զի իրենց գործը ու գործառութիւնը աւելի ընդարձակուելու ու լաւ ճանչցուելու համար ներկայացուած փոքր ու գեղեցիկ առիթէն օգտուի, մեզի տալով կամ գրկելով իրենց ծանուցումները արեւելեան ծանուցումներուն մէջ ամենաքիչ գումարով մեր ամենամեծ ծանուցումներուն մէջ ամենամեծ հաւատարիմ գործակալներ։ Մենք ոչ ոք ոչ ոչ ոչ